

Melanchton

časopis Združenia evanjelických duchovných

1/2019

Stopy klincov v Jeho rukách

Posledné obdobie bolo v našej cirkvi nesmierne turbulentné. Neustále sa skloňovali kandidačné porady, voľby a žaloby proti ich výsledkom. Treba povedať, že žiadna zo žalôb nespĺňala zákonom požadované náležitosti. Ako také preto na súd nepatrili a súd ich v súlade s cirkevnými predpismi odmietol. Žalobcovia sa neodvolali, rozhodnutie súdu akceptovali.

Voľby sú platné. Ich výsledky rešpektujú (až na drobné výnimky) členovia našej cirkvi, ale aj všetci partneri z ekumény doma i v zahraničí.

Verím, že emócie opadnú a situácia sa postupne upokojí. Verím, že Pán Boh naše modlitby za cirkev vypočuje a všetkým nám opäť daruje svoj pokoj.

V pôstnych dňoch máme naše duchovné zraky viac než inokedy upreté na Golgotu, kde vyvrcholila zloba ľudí, ktorá pribila Božieho Syna na drevo kríža. Človek si sotva dokáže živo predstaviť hrôzu a utrpenie, ktoré znamenalo niesť na svojich pleciach hriechy a neprávosti celého sveta.

Vďaka Bohu, Kristovo utrpenie malo nielen začiatok, ale aj koniec. Prehra sa premenila na víťazstvo, smútok na radosť, smrť na život, potupa na oslávenie. Vzkriesený Pán Ježiš sa po svojom zmŕtvychvstaní opäť stretával so svojimi učeníkmi. Nič už však nebolo také ako predtým. Rany sa síce zahojili, ale jazvy – stopy klincov v Jeho rukách – zostali. Jeho nasledovníkov však napriek prenasledovaniu pribúdalo vo veľkých množstvách zo dňa na deň. Preto verím tomu, že aj naša cirkev vyjde z dnešnej krízy posilnená. Rany sa jej zahoja, ale jazvy – stopy po nich – nám budú pripomínať, aby sme chyby minulosti neopakovali a nových sa podľa možností nedopúšťali.

Ján Bunčák, predseda ZED, zborový farár v Trenčíne
(Prevzaté z časopisu Trenčiansky Evanjelik č. 1/2019)

Impressum

Melanchton

spravodaj Združenia evanjelických duchovných ECAV na Slovensku
ISSN 2644-4283

Vychádza: nepravidelne pre vnútornú potrebu ZED

Redakčná rada: Libor Bednár, Branislav Kováč, Eva Oslíková, Martin Riecky, Martin Šefranko - zodpovedný redaktor

Adresa redakcie: Martin Šefranko, Legionárska 6, 811 07 Bratislava, e-mail: sefrankom@gmail.com

Grafická úprava: Jan Oslík

OBSAH

Ján Bunčák: ÚVODNÍK Stopy klincov v Jeho rukách	2
Dávid Bázlik: KÁZEŇ Akým kandidátom by bol Ježiš?	4
Michal Valčo: ŠTÚDIA Sekularizácia ako výzva pre kresťanstvo podľa Charlesa Taylora	6
Eva Oslíková: PRAKTICKÉ OKINEKO: PASTORÁLKA Blahoslavenstvo konfliktu	14
Martin Šefranko: ÚVAHA Vzkriesenie sa netýka len toho, čo príde po smrti	17
Dušan Kováčik: REFLEXIA Farár, farárka na dôchodku	19
Martin Šefranko: RECENZIE David Novák: Nebezpečné povolání	20
Timothy M. Dolan: Kněží pro třetí tisícročí	21
Juraj Bándy: Farárske remeslo	21
Pavel Tomka, Tomáš German: PREDSTAVUJEME Spoločenstvo duchovných Turčianskeho seniorátu	22

Dávid Bázlik

V tejto volebnej atmosfére som uvažoval nad tým, akým kandidátom by bol Ježiš? Predstavme si, že by bol aj On jedným z kandidátov na prezidenta. Kde by sme Ho zaradili, ako by sme Ho zaškatuľkovali?

Je známe, že počas Jeho verejného života Ho niekoľkokrát vyzývali, aby sa stal kráľom Izraela, aby zjednotil tento národ v boji proti Rímu. Vieme však aj to, že Ježiš to vždy radikálne odmietol a v tomto období sa vždy z verejnosti stiahol. To nám napovedá fakt, že by aj prezidentskú funkciu celkom isto odmietol....

AKÝM KANDIDÁTOM BY BOL JEŽIŠ?

..... STR. 4

Michal Valčo

Po historicky neúspešnom pokuse politicky a spoločensky implementovať myšlienky z buly Unam Sanctam od pápeža Bonifáča VIII v európskom civilizačnom priestore - najmä z pohľadu analýzy európskych dejín po tridsaťročnej vojne (1618 – 1648) - sa sekularizácia zvykla v intelektuálnych kruhoch Európy oslavovať ako jediné mysliteľné riešenie pre slobodnú, pluralistickú spoločnosť, fungujúcu primárne na empirických a racionálnych princípoch vedy a nezaujatého zákona. Na druhej strane barikády, v posvätnom priestore katedrál, kláštorov a teologických fakúlt, sekularizácia zas zvykla byť pokladaná za dielo diabla, ktorý sa ňou pokúša podkopať stáročné, životodarné prepojenie medzi cirkvou, kultúrou a štátom v Európe....

SEKULARIZÁCIA AKO VÝZVA PRE KRESŤANSTVO PODĽA CHARLESA TAYLORA

..... STR. 6

Eva Oslíková

Denne zažívame chvíle, keď sa musíme vysporiadať s tým, že ľudia okolo nás majú odlišné názory, postoje či hodnoty. Ocitáme sa vo vzťahoch, v ktorých máme potrebu obhájiť, brániť alebo presadiť svoj názor alebo nejakú potrebu. Ocitáme sa v konflikte.....

BLAHOSLAVENSTVO KONFLIKTU

..... STR. 14

David Bázlik, člen Výboru ZED za Východný dištrikt, zborový farár v Ružomberku
Kázeň prednesená v Ružomberku v 2. pôstnu nedeľu, 17. 3. 2019, po prvom kole volieb prezidenta SR

Napodobňujte teda Boha ako milované deti a žite v láske, ako aj Kristus miloval vás a seba samého vydal za nás ako dar a obeť Bohu príjemnej vône. Lebo ovocie svetla je vo všetkej dobrotivosti, spravodlivosti a pravde. (Efezským 5, 1.9)

Milé sestry a milí bratia!

Posledné dni boli naplnené silnými predvolebnými emóciami. Akoby aj tak už dosť rozdelené Slovensko, sa rozdelilo ešte výraznejšie do skupín podľa toho, ktorého kandidáta kto preferuje. Na sociálnych sieťach sa to hemžilo tvrdými až nenávisťnými vyjadreniami. Mnohí ľudia sami seba zaradili do určitej skupiny - „krabičky“, ale rovnako tak urobili aj s ostatnými.

Mobilizovali sa zástancovia súčasnej vlády, ale aj opozičníci. Nacionalisti a euroskeptici, ale tiež pro-európsky ladení ľudia.

Každá z týchto skupín zhromažďovala svoj arzenál proti tej druhej skupine reprezentovanej určitým kandidátom.

Ale asi najviac boli skloňované dve skupiny a dva pojmy. Liberálny politik a volič a na strane druhej kandidát a volič s konzervatívnymi hodnotami.

V tejto volebnej atmosfére som uvažoval nad tým, akým kandidátom by bol Ježiš? Predstavme si, že by bol aj On jedným z kandidátov na prezidenta. Kde by sme Ho zaradili, ako by sme Ho zaškatuľkovali?

Je známe, že počas Jeho verejného života Ho niekoľkokrát vyzývali, aby sa stal kráľom Izraela, aby zjednotil tento národ v boji proti Rímu. Vieme však aj to, že Ježiš to vždy radikálne odmietol a v tomto období sa vždy z verejnosti stiahol. To nám napovedá fakt, že by aj prezidentskú funkciu celkom isto odmietol.

V texte nám však zaznela výzva: Napodobňujte Boha - teda Krista. Kristus je totiž vyjavením Otca. Boli sme apoštolom Pavlom vyzvaní, aby sme sa pozreli na

Kristov život, na Jeho charakter a Jeho hodnoty. Tie by sme si mali vo svojom živote osvojiť.

Akým kandidátom by teda bol/je Ježiš?

1. Dokázal byť v prítomnosti ľudí, s ktorých hodnotami sa nestotožňoval. Napriek tomu sa dokázal s nimi korektne rozprávať, vedel im slúžiť a vedel im prejavil súcit a lásku.

Ktorí ľudia to napríklad boli?

- žena pochybných mravov, ktorú stretáva pri studni v Samárii a vedie s ňou úprimný rozhovor
- do seba zahľadený bohatý mládenec, ktorý je presvedčený o svojej zbožnosti a chce si poistiť aj večnosť
- zbohatlík a člen vtedajšej daňovej mafie - Zacheus

- cudzinka - Kanaánka, ktorá Ho žiada o uzdravenie chorej dcéry
- prostitútka Mária Magdaléna
- a napokon môžeme spomenúť zlodeja a zradcu Judáša.

Všetkým týmto venoval Ježiš svoj čas, svoju pozornosť a slúžil im.

Dovolím si tvrdiť, že Ježiš bol v tomto zmysle veľký liberál. Za čo Ho farizeji aj kritizovali. Označili Ho za priateľa colníkov a hriešnikov, za žráča a pijana vína.

SLOVO „liberál“ totiž pochádza z latinského LIBERALITAS - láskavosť, vľúdnosť.

A tiež z latinského „libertas“ - sloboda,

voľnosť otvorenosť, úprimnosť.

Dnešným pojmom liberálny človek označujeme človeka znášateľného, zmierlivého, slobodo-myselného a tolerantného.

Nálepka liberál je dnes, hlavne v kresťanských kruhoch, považovaná takmer za nadávku, za niečo negatívne.

Mali by sme si však uvedomiť, že aj Ježiš bol v tomto zmysle liberál. Bol láskavý, vľúdny a slobodný od mienky druhých. Vedel sa pohybovať v spoločnosti ľudí, ktorí mali úplne inú „krvnú skupinu“ ako On, a napriek tomu sa títo ľudia z Jeho prítomnosti obvykle tešili.

JEŽIŠ
DOKÁZAL BYŤ
V PRÍTOMNOSTI
ĽUDÍ,
S KTORÝCH
HODNOTAMI
SA
NESTOTOŽŇOVAVAL.

2. Treba však povedať aj to B:

Dnešní liberáli zase nálepkujú ľudí, ktorí si vážia tradičné hodnoty - napríklad autoritu Biblie a pravdu ako absolútny pojem. Takýto ľudia sú označovaní za konzervatívcov, fundamentalistov, spiatočníkov a tmárov. Poďme opäť na chvíľu ku koreňu pojmov.

SLOVO konzervatívny pochádza z latinského „conservatio“.

Tento výraz znamená konzervovať - teda to, čo robíme napr. aj s kompótkami. Ale ďalší význam je zachovanie, stráženie a udržiavanie niečoho, čo je pre človeka vzácné. Môžu to byť pravdy a hodnoty.

Ježiša musíme považovať aj za konzervatívca. Nadovšetko si vážil Božie slovo.

Keď Ho diabol pokúša, odpovedá slovom Božím: Nielen samým chlebom bude človek žiť, ale každým slovom, ktoré vychádza z úst Božích.

Na inom mieste prehlasuje: Nebo a zem sa pominú, ale Božie slová sa nikdy nepominú. Nepominie sa ani jediná čiarka zo zákona Božieho, kým sa nenaplní.

Ježiš zachovával všetky židovské sviatky. Ako 12-ročný chlapec absolvuje tzv. Bar-micvu - môžeme dnes povedať židovskú confirmáciu. Každú sobotu aj so svojimi učeníkmi chodil do synagógy a pravidelne navštevoval Jeruzalemský chrám. V predvečer svojej smrti zasvätil so svojimi učeníkmi Paschálnu večeru. Ctil si Božie desatoro a hovoril, že ho neprišiel zrušiť, ale naplniť skutočným obsahom. Je nám známy napríklad jeho výklad 6. Božieho prikázania: Nezcudzoložíš, kde ho poriadne pritvrdil. Vraví: Ale ja vám hovorím: Každý, kto žiadostivo pozerá na ženu, už scudzoložil s ňou v srdci.

Prichádzame teda k tomu, že Ježiš bol aj konzervatívny človek. Ctil si Božie hodnoty a Jeho zákony. Boli pre Neho záväzné a sväté.

Všimnime si však, ako tieto hodnoty presadzoval a uvádzal do života svojich učeníkov, poslucháčov a nasledovníkov. Jeho učenie nie je násilným vynucovaním, ale pozvaním. Hovorí: Poď a nasleduj ma!

Svoje „konzervatívne“ hodnoty presadzuje „liberálnym spôsobom a prístupom. Za Božou pravdou nekompro-

misne stojí, ale zároveň pozorne počúva, dotýka sa ľudí a slúži im. Prejavuje súcit, zľutovanie a milosť. A dáva im pozvanie.

V tomto Ho napodobňujme! Tak ako sme k tomu dnešným slovom vyzvaní. Majme v úcte Božie slovo a Jeho hodnoty. Prejavom našej úcty nech je náš život podľa Neho. Naše skutky. V tom budme konzervatívni!

Zároveň však, nech sa z nás rozlieva do nášho okolia milosrdenstvo, láska a súcit. V úprimnosti a v pravde, ale zároveň s láskou, úctou a toleranciou pristupujme k ľuďom okolo nás.

V tom budme liberálmi - podobní Kristovi.

Ten „kresťan“ v Novom Zélande (*pozn. red: ktorý v marci 2019 strieľal v mešitách v mestečku Christchurch*) nenapodobňoval Krista. Jeho ovocie nebolo kresťanské, ale satanské. Urobil presne to isté, čo odsudzoval u islamských teroristov. Tie svoje konzervatívne hodnoty nešíril v Kristovom duchu, ale v duchu satanskom.

Ježiš Kristus je pre nás vzorom, ako si ctiť Božie hodnoty. Ako ich ctiť nie formálne, ale opravdivo. Skutočným naplnením zákona je však LÁSKA. On proti svojim oponentom nebojuje. Naopak. Je jediným kandidátom, ktorý za svojich oponentov kladie život. Je smutné, že politické udalosti, ako napríklad voľby, dokážu rozdeliť aj samotných kresťanov na Slovensku. Nemyslím teraz názorovo. Nie sme totiž jedno stádo oviec, ktoré musí mať na všetko okolo nás rovnaký názor. Smutné je, že sa kvôli rozdielnosti pohľadov sami kresťania dokážu nielen deliť, ale vzájomne osočovať. Ježiš sa pred svojou smrťou modlí za jednotu Jeho učeníkov. Nie za tú názorovú, ale hodnotovú. - Aby sme

boli jednotní nielen v pravde, ale aj v láske k Bohu a k ľuďom. Aby naše okolie práve po láske spoznalo, že sme Jeho učeníci.

Nevraživosť je medzi nami niekedy preto, že Ježiša Krista dobre nepoznáme, ale predovšetkým preto, že HO dôsledne nenásledujeme a nenapodobňujeme. On je jedinou osobou, jediným „kandidátom“, ktorý nás dokáže zjednotiť. Zjednotiť v pravde a v láske. Dovoľme Mu to. Amen!

JEŽIS SVOJE
„KONZERVATÍVNE“
HODNOTY
PRESADZUJE
„LIBERÁLNYM“
SPÔSOBOM
A PRÍSTUPOM

ON (JEŽIS) JE JEDINOU OSOBOU, JEDINÝM „KANDIDÁTOM“,
KTORÝ NÁS DOKÁŽE ZJEDNOTIŤ.

Sekularizácia ako výzva pre kresťanstvo podľa Charlesa Taylora

doc. PhDr. Michal Valčo, PhD.

mimoriadny profesor na Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove

Úvod

Dejiny sekularizácie v takzvanom „západnom svete“ sú dlhým a komplikovaným procesom politickej, kultúrnej a intelektuálnej emancipácie spoločností a jednotlivcov v ich úsilí vymaniť sa z posvätného paradigmy „*unam sanctam*“ stredovekej Európy. Na základe inšpiratívnej analýzy pojmu sekulárny (sekularita) možno preukázať, že pojmy „sekulárny“, „sekularizácia“ a „sekularizmus“ boli často nesprávne pochopené - ako zástancami sekularizácie spoločnosti, tak aj tými, ktorí sa ňou cítia byť ohrození. Bolo to tak najmä kvôli falošnej dichotómii medzi sakrálnym (posvätným) a sekulárnym (svetským). Jedným z bádateľov, ktorí na to v poslednom čase upozorňujú, je aj kanadský filozof Charles Taylor. Taylor sa preslávil viacerými inšpiratívnymi dielami, v ktorých ako jeden z popredných predstaviteľov kanadského idealizmu rozoberá kľúčové témy z oblastí epistemológie, filozofie náboženstva, etiky a sociológie náboženstva.

Taylor bol už počas svojich univerzitných štúdií v Oxforde sklamaný z analytickej filozofie. Odmietal epistemologický formalizmus a naturalizmus vedy (lepšie povedané: metafyzický naturalizmus vedy) a svoj prístup miesto toho buduje ako inovatívnu syntézu vybraných myšlienok (či východísk) Hegla, Wittgensteina, Merleau-Pontyho, Diltheyho, Gadamera a Heideggera. Namiesto formalistického intelektuálneho je pre jeho myslenie typické presvedčenie, že človek sa pri svojom rozhodovaní opiera skôr o dlhodobé tvorené návyky, zaužívané predstavy a tendencie, teda to, čo Wittgenstein zvykol nazývať „*forms of life*“. Naše chápanie sveta nie je podľa Taylora sprostredkované primárne prostredníctvom reprezentácií, pretože tieto „*mentálne reprezentácie*“ dávajú zmysel iba na „*supra-lingvistickom*“ pozadí, teda na pozadí akéhosi neartikulovaného významového podhubia, z ktorého odvodzujeme zmysel reality okolo seba.

Táto štúdia si všíma dôležitosť práve tohto neartikulovaného pozadia, ktoré je základom nášho predporozumenia skutočnosti, ako je ono spracované v Taylorovom magnum opus, teda v jeho nedávno vydanéj knihe *Sekulárna doba* [A Secular Age]. V tomto článku analyzujem Taylorove chápanie pojmu

sekulárny/sekularita a všímam si využiteľnosť Taylorových definícií a dôrazov v kontexte vyrovnávania sa súčasných kresťanských cirkví s fenoménmi sekularizácie a sekularizmu. Ak prijmem Taylorovu kritiku toho, čo nazýva „*immanentným rámcom*“ (a tým aj súvisiacu kritiku scientistického naturalizmu vedy), tak namiesto uchýlenia sa k mystickým alebo intelektuálnym, metafyzickým špekuláciám nám treba hľadať konštruktívny prístup k otázke, ako žiť svoju náboženskú vieru v post-kresťanskom svete. Nesprávnymi alternatívami sú (1) intelektuálny ústup a útek zo spoločnosti a spoločenskej zodpovednosti ako aj (2) jednostranné, ideologické zdôrazňovanie metanaratívnych predpokladov v prospech teistickej perspektívy na realitu. Východiskom na druhej strane nie je ani typické, postmoderné uchýlenie sa k odmietaniu metanaratív a ich konštitatívnej funkcie pre formovanie kultúry a hodnôt. Fragmentovaná „*vízia*“ sveta plodí nestabilný „*étos*“, ktorý nedokáže poskytnúť skúsenosť celistvosti a zmysluplnosti života, a preto ani solídny základ pre medziľudské vzťahy a prosociálne správanie. Post-osvietenecký individualizmus vo svojich mnohých formách je ešte stále oslavovaný ako výdobytok slobody a pokroku ducha, no oná sloboda sa čoraz naliehavejšie javí ako bremeno, ktoré moderný a aj postmoderný človek nie je schopný uniesť. Sloboda, ktorá nie je kvalifikovaná vzťahovo ako „*sloboda pre druhého*“, sa stáva väzením existenciálnej samolúbosti, samoty a zúfalstva. Neadekvátne antropologické východiská vedú k nešťastnému, neautentickému životu jednotlivca a následne k oslabeniu morálneho podhubia a socio-kultúrnej kohézności spoločnosti. Preto Sekularizmus ako ideológia neposkytuje adekvátne východiská pre komplexné poznanie sveta, ani potrebnú živnú pôdu pre vytvorenie jednotiacej vízie zmyslu pre pluralitnú spoločnosť, v rámci ktorej paralelne vedľa seba existujú súperiace vízie sveta - sakrálna aj sekulárna.

Taylor ponúka spôsob ako prekonať onú nešťastnú dichotómiu sakrálného a sekulárneho a osvojiť si pojem „sekulárny“ vyváženejším spôsobom, ktorý kresťanom umožňuje lepšiu spoločenskú angažovanosť. Hermeneutické znovuoobjavenie náboženských

zdrojov ľudského blaha umožňuje Taylorovi spojiť jeho víziu pokojnej koexistencie nábožensky a sekulárne orientovaných občanov s anateizmom Richarda Kearneyho. Výsledkom je volanie po potrebe akéhosi „transcendentného humanizmu“ v ontologicky slabom zmysle (na úrovni sveta javov, fenomenológie, teda nie nevyhnutne na úrovni bytia ako dualizmus večného a časného) ako oslobodzujúcej alternatívy voči exkluzívnemu, sekulárnemu humanizmu a na druhej strane voči náboženskému fundamentalizmu. Ak sa nám podarí vytvoriť základ pre zrozumiteľnosť a predbežnú akceptovateľnosť predstavy o transcendentne v ontologicky slabom zmysle, možnosť transcendentného humanizmu (alebo tiež „inkluzívneho humanizmu“) bude môcť byť znovu považovaná za zmysluplnú aj v našej sekulárnej dobe. Je však potrebné pamätať na charakter súčasného spoločenského kontextu, ktorý sa vyznačuje väčšou náboženskou a filozofickou diverzitou, ako sme boli zvyknutí. Preto aj náboženský a filozofický diskurz v súčasnosti musí byť konštituovaný s ohľadom na realitu pluralitnej spoločnosti. Popri rôznych súperiacich koncepciách a dôrazoch máme do činenia s celistvými, súperiacimi víziami reality v zápasoch menších naratív a aj veľkých, súhrnných metanaratív. Tieto myšlienky smerujú k presvedčeniu, že namiesto jednostranného a nekritického podporovania jedného typu metanarátívu (či už náboženského alebo filozofického) je potrebné pristúpiť ku kompetentnému, no zároveň kritickému dialógu metanaratív, v rámci ktorého budú súperiace vízie reality (teda metanaratívne rámce) posudzované na základe ich: (1) všeobsiahlosti; (2) logickej súdržnosti; (3) existenciálnej relevantnosti a prípadne ďalších kritérií.

Taylorova analýza pojmu „sekulárny“

Po historicky neúspešnom pokuse politicky a spoločensky implementovať myšlienky z buly Unam Sanctam od pápeža Bonifáča VIII v európskom civilizačnom priestore - najmä z pohľadu analýzy európskych dejín po tridsaťročnej vojne (1618 – 1648) - sa sekularizácia zvykla v intelektuálnych kruhoch Európy oslavovať ako jediné mysliteľné riešenie pre slobodnú, pluralistickú spoločnosť, fungujúcu primárne na empirických a racionálnych princípoch vedy a nezaujatého zákona. Na druhej strane barikády, v posvätnom priestore katedrál, kláštorov a teologických fakúlt, sekularizácia zas zvykla byť pokladaná za dielo diabla, ktorý sa ňou pokúša podkopáť stáročné, životodarné prepojenie medzi cirkvou, kultúrou a štátom v Európe. Bez ohľadu

REALITA JE TAKÁ, ŽE EURÓPSKA SPOLOČNOSŤ SA POSUNULA K NÁBOŽENSKY NEUTRÁLNEMU MODELU LIBERÁLNEJ DEMOKRACIE

na to, ktorú presne pozíciu v tomto spore hájime, realita je taká, že európska spoločnosť sa posunula k nábožensky-neutrálnemu modelu liberálnej demokracie. Ak je vôbec v niektorých štátoch umožnené, aby vo

verejnom priestore zaznelo myšlienkové svedectvo, prameniace z bohatstva kresťanskej tradície, takéto svedectvo zväčša nie je brané vážne - či už politicky, alebo (čo je ešte horšie) intelektuálne. Rastie akási zlovestná priepasť medzi tým, čo je považované za posvätné a tým, čo sa pokladá za sekulárne, svetské. Táto priepasť, ako sa zdá, znemožňuje akúkoľvek zrozumiteľnú a teda aj zmysluplnú interakciu medzi oboma stranami, čo prispieva k ďalšiemu odcudzovaniu. Ak by sme aj mohli preukázať, že to neplatí vo všetkých prípadoch, stále je pred nami otázka, či to tak musí byť? Ako môžu

kresťanskí intelektuáli žiť svoj život viery ako angažovaní občania v tomto sekulárnom svete?

Charles Taylor, kanadský filozof a religionista, patrí medzi najprominentnejších intelektuálov súčasnosti, ktorí sa venujú problematike sekularizácie spoločnosti v súvislosti s ľudskými ideológiami, kultúrou a náboženstvom. Taylor nám pomáha rozlíšiť tri významy slova sekulárny, spojené s tromi vývojovými etapami fenoménu sekularizácie západného sveta, teda euroamerického civilizačného priestoru.

V minulosti v období stredovekého, „mystériom nasiaknutého“ sveta (tzv. „enchanted world“), teda v dobe tesného prepojenia kresťanstva, politiky a kultúry v Európe (Christendom - kresťanský svet), sa označenie sekulárny₁ vzťahovalo na svetské aktivity, teda aktivity bežného života, ktoré neboli považované za posvätné - ako napríklad farmárčenie, rodinný život, remeslá a podobne. A hoci takéto svetské (sekulárne) povinnosti ľudí neboli považované za ich najvznešnejšie životné povolanie, slovo sekulárny malo pozitívny význam. Náboženstvo sa dotýkalo takmer každej sféry ľudského života, vrátane verejného priestoru. Takže nábožensky založení ľudia, teda takmer všetci vo vtedajšej spoločnosti, boli veľkú časť svojho života zaneprázdnení svojimi sekulárnymi úlohami.

Druhý význam slova sekulárny₂ sa vynára počas éry európskeho osvietenstva a postupne sa kryštalizuje v presvedčení, že verejný priestor je a musí ostať zbavený akéhokoľvek odkazu na transcendentno - či už inštitucionalizované vo forme náboženstva, alebo nie. Tento priestor sa, povedané Taylorovými slovami, stáva „vyprázdnený od Boha, či akejkolvek zmienky o absolútnej skutočnosti“. Byť sekulárnym v tomto význame vlastne znamená byť výsledkom procesu

sekularizácie ako ideológie, ideológie sekularizmu. Ideologický sekularizmus je zámerne anti-náboženským, imanentistickým filozofickým nazeraním na realitu. Tento smer vyzdvihuje napredovanie ľudstva v procese emancipácie smerom od náboženských a mytologických povier k univerzálnej neutralite rozumu, vedy a zákona. Byť sekulárnym v tomto druhom význame znamená opustiť a vytesniť náboženskú vieru a zmienky o transcendentne vo všeobecnosti, aspoň z verejného priestoru.

Tretí význam slova sekulárny₃ označuje kontext viery, alebo podmienky pre vieru v prostredí západných spoločností v súčasnosti. Pre odlišenie môžeme používať pojem „sekularita“. Podľa Taylorových slov, „posun k sekularite v tomto [tretom] význame spočíva okrem iných vecí v posune od spoločnosti, kde viera v Boha bola nespochybnovaná a v zásade nespochybniteľná, ku spoločnosti, v ktorej je viera chápaná ako jedna možnosť medzi mnohými - a ako taká často býva skôr tou náročnejšou možnosťou.“ Žiť v týchto podmienkach znamená, že sme sa rozlúčili s predstavou, podľa ktorej „veda vyvracia a tým aj definitívne vytesňuje náboženskú vieru“. Viera v Boha sa teraz stáva jednou z možností, medzi ktoré patrí aj možnosť prežívať život bez akéhokoľvek vzťahu kniečomu, čo by nás presahovalo (transcendovalo) viac ako spoločná predstava ľudského blaha. Ak na to hľadáme z občianskej perspektívy, potom aj náboženská aj nenáboženská ľudia sú sekulárni₃, pretože spoločne obývajú verejný priestor v dobe, v ktorej je viera iba jednou z mnohých možností. Obývame demytologizovaný, mystéria-zbavený [v pôvodine: disenchanted], sekulárny svet, v rámci ktorého možno zdôvodňovať, ale aj spochybňovať všetky typy myšlienok a presvedčení.

Taylor pozýva tradičné náboženské komunity západného sveta - teda predovšetkým kresťanské - upustiť od snahy remytologizovať svet podľa stredovekej predlohy, ako aj uniknúť z tohto sveta do geta fundamentalistických komunít a namiesto toho ich pozýva sa učiť žiť a aktívne pôsobiť vo svete nového typu sekularity, podľa tretieho významu slova sekulárny. Ak pod sekularizáciou budú stúpenci

kresťanského náboženstva rozumieť vyzdvihnutie hodnoty našich svetských povolaní a záväzkov - inými slovami povedané, ak budú brať tento nádherný a zároveň krehký svet vážne, ak budú brať vážne svoje úsilie napredovať v šírení ľudského blaha - k takto chápanej sekularite sa môžu kresťania pokojne prihlásiť. Je to v súlade s kresťanskou teológiou stvorenia, ktorá prekonáva falošnú dichotómiu medzi sakrálnym a profánnym, teda medzi posvätným a sekulárnym. V istom zmysle slova je totiž celý svet a každá ľudská snaha o jeho ochranu, rozvoj a skrášlenie, posvätná, lebo je napĺňaním ľudského mandátu chrániť a zveľaďovať stvorený svet - potom ale platí, že celé ľudstvo má účasť na tomto posvätnom konaní.

Tu sa prejavuje Taylorov špecifický, kresťansko-humanistický pluralizmus (transcendentný humanizmus). Zažívanie transcendentna v kresťanských komunitách a kresťanské metanaratívum je jednou z mnohých hybných síl, motivujúcich ľudské konanie k altruizmu a prosociálnosti. Podľa Taylora nie je múdre bojovať proti tomuto typu sekularizácie. Úlohou náboženských komunít je skôr starostlivo odlišiť tento typ

sekularity od ideologického sekularizmu, v zmysle druhého významu slova sekulárny.

TAYLOR POZÝVA
TRADIČNÉ NÁBOŽENSKÉ
KOMUNITY ZÁPADNÉHO SVETA
UPUSTIŤ OD SNAHY
REMITOLOGIZOVAŤ SVET
PODĽA STREDOVEKEJ PREDLOHY,
AKO AJ UNIKNÚŤ Z TOHTO SVETA
DO GETA
FUNDAMENTALISTICKÝCH
KOMUNÍT
A NAMIESTO TOHO ICH POZÝVA
UČIŤ SA ŽIŤ A AKTÍVNE PÔSOBIŤ
VO SVETE NOVÉHO TYPU
SEKULARITY

Obmedzujúca vízia sekularizmu (sekulárny₂)

Taylor otvorene kritizuje takzvaný „predsudok uzavretosti“ (v pôvodine: „a spin of closure“), ktorý je typický pre súčasný akademický svet. Uzavretý systém sveta označuje termínom „imanentný rámec“ (immanent frame) a charakterizuje ho predovšetkým „naturalistické odmietanie transcendentna“. V pozadí tohto naturalistického odmietania pritom stojí základný etický postoj sekularistov,

ktorý nabáda ľudí prijať ontologickú uzavretosť sveta do imanentného rámca. Taylor si pritom uvedomuje náročnosť zrozumiteľnej definície transcendentna, teda zrozumiteľnej pre ľudí, ktorí nemajú skúsenosť s transcendentnom a ani tento pojem nepatrí do ich bežnej terminologickej výbavy a intelektuálnej predstavivosti. Navrhne preto nový spôsob rozlišovania medzi tým, čo je imanentné a tým, čo je transcendentné: „Ďalší spôsob ako vysvetliť tento problém [transcendencie] rozlišovaním medzi tým, čo je vo

vnútri a čo je mimo [v pôvodine: within/without], je položiť si otázku: obsahuje NÁŠ najvyšší a najlepší možný spôsob života hľadanie a uznávanie dobra [...], ktoré presahuje a dokonca je v istom zmysle nezávislé na ľudskom blahu? V takomto prípade by najvyššie, najskutočnejšie, najautentickejšie, či najadekvátnejšie ľudské blaho mohlo zahŕňať naše smerovanie k niečomu, čo presahuje ľudské blaho.“

Taylora však nemožno obviňovať z naivity a prílišného optimizmu. Vo svojich analýzach spoločenskej situácie identifikuje aj opačné tendencie, smerujúce od hľadania transcendentna opačným smerom - do „istoty“ viditeľného sveta a jeho vedeckého uchopenia. „Hoci sa mnohí v rámci moderného poriadku sveta s jeho vedeckými disciplínami a inštrumentálnym rozumom cítili nesvoji, čo ich následne poháňalo k otvoreniu sa transcendentnu, v tomto poriadku sveta sú aj veci, ktoré nám dodávajú pocit istoty a ktoré nás posilňujú. [...] ohraničené ja (buffered self) človeka sa cíti byť nezraniteľným voči svetu duchov a magických síl, ktoré nás stále môžu mátať v našich snoch, predovšetkým tých z detstva. Objektívizácia sveta nám dáva pocit moci a kontroly, ktorého intenzita rastie s každým novým víťazstvom inštrumentálneho rozumu.“ Okolnosti takéhoto vnímania sveta sa stávajú živnou pôdou pre vznik moderného JA človeka, teda sekularizovaného ľudského subjektu. Taylor identifikoval niekoľko základných čŕt a zdrojov identity moderného človeka: „Špecificky moderná koncepcia subjektu tak zahŕňa bytosť, ktorá si cení slobodu, ktorá vlastní vnútornú hĺbku, zasluhujúcu si ďalšie skúmanie, ktorá vidí prírodu ako zdroj dobra a kontakt s ňou ako obnovujúcu silu, ktorá si cení autentickosť a individualitu, ktorá vyzdvihuje bežný život a má sklon k empatickému postoju voči utrpeniu druhých.“ Taylor identifikuje zhubnú tendenciu moderného JA, teda ohraničeného JA moderného človeka, „dištancovať sa, respektíve sa odpojiť od všetkého, čo je mimo ľudskej mysle. Moje finálne ciele sú tie, ktoré povstávajú v mojom vnútri a kľúčové významy vecí sú tie, ktoré definujem prostredníctvom svojich reakcií na ne.“ Inak je to s pórovitým JA: „Pre pórovité JA z definície platí, že zdroj jeho najsilnejších a najdôležitejších emócií je mimo ľudskej 'mysle'; lepšie povedané, samotná predstava, že je tu akási jasná hranica, ktorá nám umožňuje definovať istú vnútornú základňu a na základe ktorej sa môžeme odpojiť od okolitého sveta, nedáva vôbec zmysel.“ Platí pritom, že „hranica medzi JA a vonkajším svetom je nejasná, pórovitá. Treba to teda vnímať ako fakt ľudskej skúsenosti, nie ako záležitosť 'teórie', či 'presvedčenia'.“

Analyzujúc širšie modernistické metanaratívum, ktoré je vlastné sekularizmu, identifikuje Taylor istý typ príbe-

hu, operujúceho na pozadí tejto imanentnej vízie reality (immanent frame). Nazýva ho „subtraction story“, čo môžeme preložiť ako okypťený príbeh, alebo príbeh straty. Okypťený príbeh imanentnej vízie reality vníma náboženstvo ako kultúrne a spoločensky nadbytočné, či prípadne škodlivé. Taylor v tejto súvislosti upozorňuje, že „rozvoj civilizácie [...] môžeme začať vnímať ako synonymné s presadením sa uzavretého, imanentného rámca; uprostred neho sa rozvíjajú civilizačné hodnoty a jednostranné sústredenie sa na ľudské dobro, ktorému napomáha stále úplnejšie používanie vedeckého rozumu, umožňuje najväčšie možné blaho pre ľudí. [...] Z tohto celého vyplýva, že transcendentno je buď vnímané ako hrozba, ako nebezpečné pokušenie, ako rozptýlenie, alebo ako prekážka pre dosiahnutie najväčšieho dobra.“ Takéto vnímanie okolitej reality a tento spôsob interpretácie dejín umocňuje v ľuďoch to, čo Taylor nazýva „ohraničenou identitou“ (v pôvodine: „buffered identity“). Ohraničená identita jednotlivca sa stáva epistemologicky nepriepustnou - takýto človek stráca schopnosť „poróznosti“ voči transcendentnu a v podvedomí začne odmietať také interpretácie skutočností, ktoré by k transcendentnu mohli smerovať. Nápomocná tomuto trendu je dominancia inštrumentálnej racionality v našom svete, ako hovorí Taylor: „Dominancia inštrumentálnej racionality v našom svete a všadeprítomnosť sekulárnej doby idú ruka v ruku. Ohraničená identita [buffered identity] disciplinovaného jednotlivca sa pohybuje v skonštruovanom spoločenskom priestore, v ktorom je inštrumentálna racionalita kľúčovou hodnotou a doba je skrz-naskrz sekulárna. Toto celé vorí to, čo nazývam imanentným rámcom. Pridať k tomu treba už len jednu myšlienku, ktorá je v pozadí: že tento rámec vytvára prirodzený poriadok, čo treba vnímať v kontraste voči nadprirodzenému poriadku; imanentný svet v protiklade s možným transcendentným svetom.“

Imanentný rámec je z epistemologického hľadiska istý obraz (alebo akási vízia sveta), ktorý nás „drží v zajatí“. Nejedná sa tu pritom v prvom rade o „súbor presvedčení, ktoré zastávame ohľadom našej celkovej situácie [...]; skôr sa jedná o vnímaný kontext, v ktorom svoje presvedčenia nadobúdame a rozvíjame.“ Problémom je, že tento vnímaný kontext sa zvyčajne „dostáva hlboko na úroveň nespochybniteľného rámca uvažovania, a to v tom zmysle, že si ani len nevieme predstaviť samých seba mimo tohto rámca, dokonca ani len ako súčasť cvičenia našej predstavivosti“. Keďže naše mysle sú spolu s ich reflektívnymi a imaginatívnymi schopnosťami zajaté v takto vnímanom kontexte imanentného rámca, exkluzívny humanizmus sa stáva jedinou rozumnou, či zrozumiteľnou možnosťou. Exkluzívny humanizmus je podľa Taylorových slov „čisto sebestač-

ným humanizmom [...], ktorý neakceptuje nijaké finálne ciele presahujúce ľudské blaho [teda také, ktoré by išli nad rámec ľudského blaha], ani žiadnu podporu čomukoľvek, čo by presahovalo toto blaho“.

Historická zodpovednosť kresťanského (cirkevného) klerikalizmu

Vznik a upevnenie sa imanentného rámca vo svete akadémie (medzi intelektuálnymi elitami) a postupne čoraz viac aj v západnej spoločnosti sa zdá byť aspoň čiastočne spôsobený klerikalistickými ambíciami kresťanských náboženských komunít a ich zlyháváním brať svet „okolo nich“ vážne. V jednej zo svojich raných prác z roku 1960 Taylor kritizuje kresťanský klerikalizmus, ktorý viní z ovplyvňovania laikov tým spôsobom, že sa stali „ľahostajní voči ľudskému vývoju“ a opisuje „jasné prepojenie medzi pohľadom, že ľudský vývoj je zbavený významu a [...] klerikalizmom a taktiež dôležitú historickú spojitosť medzi rozkladom laikov ako [Božieho] ľudu a podceňovaním ich [svetskej] úlohy, sekulárneho pokroku ako celku a odmietnutím humanizmu“. Ako kresťanský humanista, Taylor obhajuje humanizmus týmito slovami: „Cirkev vložila viac úsilia do odsúdenia humanistického učenia [...] než do úsilia pochopiť, prečo vlastne boli všetky hlavné myšlienky humanizmu modernej éry anti-kresťanské. Pod „humanistickou doktrínou“ si treba predstaviť také pohľady na človeka, ktoré sa pokúšajú zdôrazňovať rozsah a/alebo dôležitosť ľudského vývoja smerom k väčšiemu blahu, slobode, jednote, spravodlivosti [...]. Všetky tieto pohľady boli anti-kresťanské z aspoň jedného dôvodu: že kresťanstvo sa protagonistom týchto myšlienok zdalo byť učením, ktoré hlása nemožnosť zlepšenia sa človeka, alebo irelevantnosť takéhoto zlepšenia sa.“ Túto kritiku je treba brať vážne v každej dobe. Pokušenia k náboženskému fundamentalizmu a prijatiu sploštenej, jednostranne náboženskej vízie sveta, sú aktuálne aj dnes. Rovnako vážne a aktuálne sú aj súčasné zlyhania v oblasti hermeneutiky a vývoja kresťanskej teológie, ktoré neberú tento svet vážne ako relatívne samostatný priestor, ktorý je príležitosťou pre angažovanie sa ľudskej tvorivosti a ochrannej starostlivosti – bez ohľadu na to, či je zdrojom takéhoto konania sekulárne alebo náboženské naratívum.

Budúcnosť transcencie na západe

Kresťania by nemali brať na ľahkú váhu svoju mieru zodpovednosti za túto situáciu. No na druhej strane by nemali súhlasiť s vykreslením reality ako exkluzívne imanentnej, ako sa o to snažia exkluzívni humanisti. (1) V prvom rade treba trvať na tom, že napriek svojej vedeckej „atraktívnosti“ nemôže byť exkluzívny humanizmus so svojím imanentným rámcom potvrdený s absolútnou platnosťou pri použití epistemologických nástrojov a prístupov, ktoré máme k dispozícii. Nie je vedecky možné dokázať neexistenciu transcendentna, respektíve aktívne konajúceho, rozumného bytia, ktorého náboženstvá nazývajú „Stvoriteľom“ sveta. (2) Po druhé, môžeme oprávnene pochybovať o tom, či takýto exkluzívno sekulárny, imanentný pohľad na realitu má potrebný potenciál na zabezpečenie adekvátneho morálneho podhubia, ktoré by garantovalo jeho konštitutívne predpoklady. Taylor patrí medzi tých intelektuálov, ktorí sú presvedčení, že ľudia v súčasnom západnom svete „žijú nad rámec svojich morálnych možností“. Upozorňuje na to vo svojom diele *Sources of the Self* (Zdroje ľudského JA): „Otázka, ktorá sa nám z tohto všetkého vynára, je, či v našom pridržaní sa štandardov spravodlivosti a dobročinnosti nežijeme nad rámec svojich morálnych možností. Máme k dispozícii spôsoby identifikácie dobra, ktoré ešte môžeme považovať za dôveryhodné a ktoré sú dosť silné na to, aby tieto štandardy aj naďalej udržali v platnosti?“ O desať rokov neskôr po vydaní svojho

diela *Sources of the Self* sa Taylor vracia k tejto otázke, pričom argumentuje, že kultúra novodobých liberálnych demokracií, založená na spoločnom vnímaní ľudskej dôstojnosti a všeobecných ľudských práv, čerpá z civilizačného zdroja minulosti – konkrétne z „kresťanského sveta“ stredovekej a čiastočne aj novovekej Európy: „[...] moderná liberálna politická kultúra je charakterizovaná potvrde-

ním univerzálnych ľudských práv – na život, slobodu, občianstvo, sebarealizáciu – ktoré sú vnímané ako radikálne bezpodmienečné; to znamená, sú nezávislé od takých vecí, ako sú pohlavie, kultúrny kontext, civilizačný vývoj alebo náboženská príslušnosť, ktoré ich v minulosti vždy limitovali. Ak by sme nežili uprostred kresťanského sveta (Christendom) – to znamená v civilizácii, ktorej štruktúry, inštitúcie a kultúra mali spolu odrážať kresťanskú povahu spoločnosti

**CIRKEV VLOŽILA VIAC ÚSILIA
DO ODSÚDENIA
HUMANISTICKÉHO UČENIA
NEŽ DO ÚSILIA POCHOPÍŤ,
PREČO VLASTNE BOLI
VŠETKY HLAVNÉ MYŠLIENKY
HUMANIZMU MODERNEJ ÉRY
ANTI-KREŠŤANSKÉ.**

(hoc aj v naddenominačnej, nekonfesionálnej forme, ako toto bolo chápané v ranom období Spojených Štátov) – nikdy by sme nemohli dosiahnuť túto radikálnu bezpodmienečnosť.“ U Taylora sa tak stretávame s typicky „komunitárskym“, organickým pohľadom na povahu dejín vo vzťahu k formovaniu morálneho podhubia spoločnosti a základných predstáv o ľudských právach, dobre a pravde. Existencia špecifického (v tomto prípade kultúrne a nábožensky kresťanského) podhubia umožňuje vynorenie sa istých archetypálnych obrazov a predstáv. Odstránením alebo trvalým popieraním tohto podhubia hrozí zvetranie týchto predstáv a návrat k vojne všetkých proti všetkým, teda k nezvratnému úpadku civilizačného dedičstva.

S týmto pohľadom korešponduje aj myslenie významného predstaviteľa Nemeckého ústavného súdu, profesora Ernsta-Wolfganga Böckenfördeho, podľa ktorého „slobodný (liberálny), sekularizovaný štát žije z predpokladov, ktoré nedokáže sám garantovať“. Böckenfördeho dôvodenie je najhutnejším spôsobom vyjadrené v tomto výroku (pôvodne z roku 1976), známeho ako Böckenfördeho dictum: „Z čoho žije štát, kde berie potrebnú nosnú, stmeľujúcu silu a vnútorné regulátory slobody, keď už svoju podstatu nečerpá a nemôže čerpať z väzby náboženskej? [...] Do akej miery môžu štátne zjednotené národy žiť len z toho, že budú jednotlivci poskytovať slobody bez jednotiaceho puta, ktoré tejto slobode predchádza? [...] Slobodný, sekularizovaný štát žije z predpokladov, ktoré sám nemôže garantovať. To predstavuje najodvážnejší krok, ktorý – v záujme slobody – urobil. Ako slobodný môže štát na jednej strane existovať, len pokiaľ sa sloboda, ktorú zaručuje svojim občanom, reguluje zvnútra, z morálnej podstaty jednotlivca a z homogenity spoločnosti. Na strane druhej štát tieto vnútorné regulačné sily však nemôže garantovať sám zo seba, to jest prostriedkami právneho nátlaku a autoritatívneho príkazu bez toho, aby sa vzdal svojej slobodnej povahy a upadol – v sekularizovanej rovine – späť do onoho totalitného nároku, z ktorého sa v konfesionálnych občianskych vojnách vymanil. Diktovať štátnu ideológiu, oživovať tradíciu aristotelovského polis, či hlásať 'objektívny systém hodnôt' totiž práve znamená zrušiť onú rozľuku, z ktorej vyrastá slobodná povaha štátu. Neexistuje návrat cez prah udalostí z roku 1789, ktorý by nezničil štát ako poriadok slobody.“

Exkluzívny humanizmus samozrejme pracuje s liberálnou verziou vízie spoločenskej reality, ktorá podceňuje vplyv konštitutívneho podhubia na konkrétnu artikuláciu a následnú implementáciu všeobecných ľudských práv a slobôd, ako aj iných, „všeobecných“

právd a predstáv o spravodlivosti a dobre. Na druhej strane Taylor potvrdzuje, že aj sekulárne vízie reality, sekulárne naratíva skutočnosti, majú potenciál vytvárať morálnu motiváciu v ľuďoch, čo dáva Taylorovi dôvod pokúšať sa o konštruktívnu integráciu exkluzívneho humanizmu do širšieho spoločenského diskurzu. Phillip Schoenberg si správne všíma skutočnosť, že aj napriek svojej neľútostnej kritike nedostatkov exkluzívneho humanizmu, dokáže Taylor oceniť „hodnotu historického vývoja exkluzívneho humanizmu ako možnosti v imanentnom rámci“. Upozorňuje pritom na to, že „budúcnosť transcendentna na západe bude závisieť od toho, či bude široko dostupná aj nová vízia humanizmu,“ alebo či „dominantné naratívum exkluzívneho, sekulárneho humanizmu bude aj naďalej východiskovou [ba až jedinou rešpektovanou, či dokonca predstaviteľnou] pozíciou.“ Taylor trvá na tom, že transcendencia je našou najlepšou nádejou na zabezpečenie trvalej odovzdanosti princípom a hodnotám humanizmu na západe. Osobne pritom podporuje šírenie akéhosi obnoveného, kresťanského humanizmu, ktorý je nielen otvorený transcencii, ale priamo s ňou počíta pri kultivácii svojich hodnôt.

Možnosť obnoveného, kresťanského humanizmu Taylor dokumentuje presvedčením, že ľudia sa nachádzajú v situácii „pôvodnej náklonnosti mysle smerom k realite z určitej perspektívy.“ Zahŕňa to aj dimenziu transcendentna, ktorá nemilosrdne presahuje náš „imanentný rámec“, ako upozorňuje Taylor. Všíma si pritom, že „ľudia majú nevyhnutne istú orientáciu k niečomu, čo možno nazvať 'transcenciou' – akúsi túžbu po zmysle, ktorý presahuje to, čo je ľudské.“ [8, <https://www.britannica.com/biography/Charles-Taylor>] Túto túžbu po zmysle, „ktorý presahuje to, čo je ľudské“, treba podľa Taylora vnímať ako základnú črtu porozity ľudského bytia. Túžba po zmysle môže potom slúžiť ako otvorené dvere smerom k uznaniu možnosti existencie transcendentna, ako pozvánka pre sekulárnych humanistov oslobodiť sa od úzkoprsého zajatia imanentného rámca – avšak bez toho, aby prestali byť sekulárnymi humanistami.

Aby sa tento konštruktívny proces mohol začať, musíme vedieť jasne rozlišovať medzi „dvomi druhmi sekulárneho humanizmu. Jeden je taký, ktorý vylučuje všetko, čo 'presahuje' imanentnosť. V tomto prípade ide o reduktívny materializmus, ktorý neuznáva nijaký zdroj hodnôt mimo imanentného rámca. Jediná mysliteľná zmienka o transcencii je 'seba-transcendencia' v nesebeckom konaní morálneho subjektu.“ Spolu s Taylorom si tu však musíme položiť kritickú otázku: „je takáto možnosť seba-transcendencie bez ďalších dvoch dimenzií transcendencie, ktoré spomína

Taylor – Boh a nesmrteľnosť – dosť na to, aby sme sa vyhli uduseniu ľudského ducha“?

Potom je druhý typ humanizmu, ktorý uznáva niečo navyše, túžbu po niečom viac, ašpiráciu po 'význame významu'. Ale táto predstava niečoho navyše – aj - nutiu veľkých tradícií múdrosti – ostáva napokon vnútrosvetská. Taylor pozýva sekulárnych mysliteľov k otvorenosti voči ešte inému typu humanizmu, voči kresťanskej verzii transcendentného humanizmu. Tu možno súhlasiť so Schoenbergom, že táto verzia sa od jej sekulárnych náprotivkov odlišuje primárne dvomi vecami: „(1) reakciou človeka na smrť a (2) charakteristicky kresťanskou víziou transformácie, ktorá sa 'vymaňuje z imanentného rámca a hľadá ďalej.'“ Za povšimnutie v tejto súvislosti stojí skutočnosť, že „Taylorove chápanie transcendentie pripúšťa slabý [ontologický] prístup, teda taký, ktorý pripúšťa existenciu aj nenáboženských variantov s aspoň takým silným transformatívnym potenciálom, ako ktorýkoľvek z prístupov, založených na židovsko-kresťanskom teizme.“ Taylora tak v otázke zdrojov morálnych výsledkov humanizmu, teda zdrojov motivácie morálneho konania humanisticky orientovaných ľudí, možno označiť za pluralistu. Tento svoj dôraz považuje za mimoriadne dôležitý pre pokračovanie zmysluplného diskurzu medzi zástancami rôznych verzií humanizmu, sekulárno-imanentných, ako aj tých, otvorených pre transcendentiu. Okrem toho sa Taylor usiluje vytvoriť základ aj pre dialóg naprieč náboženstvami. Vadí mu kresťanský militantizmus fundamentalistov, ako aj to, čo nazýva „tendenčným obhajovaním kresťanstva“ medzi kresťanskými intelektuálmi. To však neznamená, že by Taylor opustil pozície kresťanstva. Navrhuje však iný spôsob dôvodu a väčšiu ochotu načúvať oponentom a pozývať ich k načúvaniu kresťanského stanoviska a to aj za tú cenu, že budú ochotní prehodnotiť svoje východiskové predpoklady. Dôveryhodnosť nového, kresťanského humanizmu bude založená na revitalizovaných kresťanských komunitách, ktoré sa budú vyznačovať nielen kompetentnou intelektuálnou prácou, ale aj príťažlivým kultickým životom, umením a spolupatričnosťou. Transcendencia v kresťanskom zmysle pritom nemusí byť nevyhnutne v súlade s tradičnou metafyzikou. No na druhej strane, ako správne upozorňuje Schoenberg, „Taylor je v svojej knihe Sekulárna doba motivovaný postaviť svoje dôvodenie v prospech transcendentie na pridržaní sa humanistických hodnôt a na presvedčení, že tieto hodnoty nie sú dobre podporované tými verziami humanizmu, ktoré vylučujú transcendentné predstavy ľudského blaha.“

Základnú predstavu o transcencii naplňa Taylor myšlienkou zmeny identity alebo transformácie. Obsah, ktorý vyplňa jeho osobnú predstavu transcendentie – a to spôsobom, ktorý prepája ľudské sebazapieranie a ľudské blaho – je láska. Konkrétne je to láska, chápaná v zmysle kresťanského konceptu agapé. Taylorove náboženské chápanie tohto konceptu prináša zaujímavú dynamiku: „Sebazapieranie (zriekanie sa), teda orientácia človeka za rámec života ťa nielen vezme preč, ale ťa aj navráti späť k ľudskému blahu [...], sebazapieranie ťa de-centruje vo vzťahu k Bohu, ale Božou vôľou je, aby ľudia prosperovali v blahu a tak si vzatý späť k potvrdzovaniu tohto prosperovania, čo sa biblicky nazýva agapé“. Taylor teda hľadá a (podľa vlastného presvedčenia) aj nachádza takú transcendentiu, ktorá zahŕňa humanistické predstavy o ľudskom blahu tu v tomto svete (intra mundus), avšak ich zároveň presahuje svojím zameraním na nádej a zdroje ľudského altruizmu vo forme agapé, ktoré presahujú rámec tohto sveta (prelamiujú sa za imanentný rámec). Takáto láska agapé ostáva vo svojej podstate a svojím pôvodom transcendentná, no na druhej strane svojím zameraním potvrdzuje hodnoty bežného života“. Existuje mnoho rôznych foriem, ktoré môže takáto „úprimná láska, smerovaná k niečomu, čo presahuje život,“ nadobudnúť. Dôležité je, aby táto láska k Bohu (alebo k Dobru ako morálneho zdroja) vrátila človeka späť k väčšej láske života a ľudského blaha a základnému potvrdeniu jeho opodstatnenosti.

Taylorov dôraz na seba-decentralizáciu, alebo zmenu identity, je vnímaný cez prizmu novozákonného konceptu kenósis, ktorý je často vysvetľovaný v zmysle „vyprázdnenia sa“ (Filipanom 2, 5 – 11): „Zmýšľajte medzi sebou tak, ako Kristus Ježiš: On, hoci mal Božiu podobu, svoju rovnosť s Bohom nepovažoval za korisť, ale zriekol sa jej, keď vzal na seba podobu služobníka a stal sa podobný ľuďom a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka, ponížil sa a stal sa poslušným až na smrť, a to smrť na kríži. Preto ho Boh nad všetko povýšil a dal mu meno nad každé meno, aby pri mene Ježiš pokľaklo každé koleno tých, čo sú na nebi, na zemi aj v podsvetí a aby každý jazyk vyznával na slávu Boha Otca: Ježiš Kristus je Pán.“ Transcendencia je vo svetle kenotickej (kenóza je od gréckeho kenao – Flp 2, 7 – vyprázdniť sa; v tomto kontexte: vzdať sa nezávislého používania svojich božských schopností, ponížiť sa na úroveň limitovaného človeka)? pasáže z Listu Filipanom chápaná ako transformácia vo výraznejšie teologickom zmysle slova. Tu je namiesto otázky, či Taylorova slabá ontológia pri indentifikovaní zdrojov morálneho konania stačí na adekvátnu reprezentáciu kenotickej agapé. Toto kenotické, dispozesívne (opak od vlastníckeho nárokovania si) chápanie transcenden-

cie stavia Taylora do veľmi náročnej pozície. Pri pozornejšej analýze si totiž všimneme, že Taylorov dôraz na transcendenciu, najmä v zmysle ontologicky silne transcendentného monoteistického Boha židov a kresťanov, je v konflikte (alebo minimálne v silnom napätí) s jeho dôrazom na pluralizmus. Namiesto je teda otázka, či sa Taylorov teizmus napokon nestavia do cesty jeho vlastnému pluralizmu. Celkovo možno konštatovať, že úloha teizmu v Taylorovej morálnej ontológii (slabej ontológii) si vyžaduje podrobnejšiu analýzu a interpretáciu, najmä s ohľadom na transformatívny potenciál transcendencie, vysvetľovaný v súlade s kenotickou láskou na pozadí príbehu kristologickej obete. Možno síce dôvodiť, že napätie medzi teizmom a pluralizmom je v Taylorovom myslení konštruktívnym napätím, ktoré je potrebné zachovať pre potreby diskurzu v pluralitnom prostredí. Predsa však nemožno umlčať naliehavú otázku, či slabá ontológia morálnej motivácie u Taylora nie je napokon prekonaná jeho zdanlivo silnou ontológiou teizmu. Taylorom navrhovaná ontológia subjektu je zacielená na potvrdenie základov, potrebných pre stabilitu morálky. Zdráha sa ale vymedziť morálku v silnom zmysle, respektíve, ak sa o to aj snaží, nedokáže tento cieľ uskutočniť. Ako komunitaristicky (komunitarizmus je myšlienkový smer, zdôrazňujúci význam ľudského spoločenstva a všeobecného dobra v protiklade k prílišnému modernému individualizmu) zmyšľajúci filozof si Taylor zrejme uvedomuje, že mnohé z našich istôt, ktoré sme v minulosti prijali bez kritickej intelektuálnej reflexie ako niečo „dané“, sú podmienené a môžu byť vysvetlené ako historicky situované konvencie.

Záverečné odporúčanie: Teória najlepšieho vysvetlenia a vnútorná rezonancia

Aj pre nás je užitočné nanovo sa zamyslieť nad pomyselnou dichotómiou medzi ontologickými istotami moderny a dekonštruktivizmom post-moderny. Sú toto skutočne jediné dve mysliteľné alternatívy? Pre ľudí ako Charles Taylor, ktorí experimentujú s koncepciami slabej ontológie, je takáto dichotómia neakceptovateľná. Taylor správne pripúšťa spochybnosť svojich teistických koncepcií, ktoré vyvierajú z jeho kresťanského (transcendentného) humanizmu – preto sa tento prístup môže nazývať slabou ontológiou. Na druhej strane mu skúsenosť aj intelektuálna intuícia hovorí, že aj napriek nedostatku absolútnej istoty potrebuje jednotlivec aj ľudská spoločnosť základné konceptualizácie morálky, ktoré sa stanú východiskom pre ľudské konanie. Tieto základné konceptualizácie však nemôžu byť vyvedené akosi abstraktne, formalisticky, ale musia byť skôr kultivované zámerným angažova-

ním sa jednotlivcov na živote komunity, ktorá nesie a stelesňuje určitú tradíciu myslenia. V rámci euro-amerického civilizačného priestoru sa prirodzene objavuje požiadavka ostať otvorený pre možnosť židovsko-kresťanských koncepcií monoteizmu ako ontologického základu pre morálku.

Taylor „dôsledne rozoberá kresťanstvo a Písmo, ale aj teizmus vo všeobecnosti, ako najlepšie vysvetlenie toho, čo znamená byť človekom a žiť dobrý život; ako vysvetlenie, ktoré vychádza z istého hermeneutického postoja [má jasné hermeneutické východisko] a ktoré berie vážne dejiny.“ V snahe zachovať si šancu na univerzálny súhlas ponúka Taylor dôvodenie v zmysle „konceptuálnej nevyhnutnosti“ transcendentného argumentu, aby ním podporil svoj prístup slabej ontológie, ktorý nazýva „princíp najlepšieho vysvetlenia“, ktorého sa držíme, kým nenájdeme niečo presvedčivejšie (existenciálne aj intelektuálne). Ako hovorí Schoenberg, „kým nenájdeme lepšie vysvetlenie ontologického statusu morálnych zdrojov, ktoré je v súlade s našou morálnou skúsenosťou – korešpondujúc pritom s fenomenológiou bytia morálnym subjektom – mali by sme ich [morálne zdroje] považovať za reálne súčasti sveta.“ Transcendencia v silnom, teda otvorene kresťanskom, teistickom zmysle, môže byť podľa Taylorovej výpovede v *Sources of the Self* prezentovaná v dialógu so sekulárnym humanizmom iba formou „skúmania objektívneho poriadku skrze osobnú rezonanciu.“ Tento hermeneutický prístup môže byť zrozumiteľný pre ľudí z rôznych ideologických prúdov, pracujúcich so zdanlivo nesúmerateľnými (nekompatibilnými) epistemologickými východiskami. Ako správne upozorňuje Taylor, aj „nezaujatí racionalisti musia stále zápasiť s vlastnými životnými dilemami s použitím pojmov a predstáv ako je naplnenie; aj antimodernisti sa budú odvolávať na práva, rovnosť a zodpovednú slobodu a tiež na naplnenie svojho vlastného politického a morálneho života.“ Existenciálna naliehavosť týchto skutočností nás potom vedie k záveru, že „keďže už neexistuje verejne prístupný morálny poriadok, náš jediný prístup k zdrojom je prostredníctvom osobnej rezonancie a artikulovaním týchto skutočností sa dostaneme do bližšieho alebo plnšieho kontaktu so zdrojom.“ Kontakt so Zdrojom v kresťanskom zmysle slova môže pritom vyvrcholiť do mohutnej série udalostí, ktoré budú súčasťou pohybu Ducha, ktorý zjednocuje veriacich s inkarnovaným Logom v Ježišovi Kristovi. Tento pohyb spôsobený Zdrojom mimo človeka (silná transcendencia) potom vyústi do akútne relevantnej skúsenosti pre ľudský morálny subjekt, ktorý re-orientuje na novú úroveň ľudského blaha. Zaujímavé je si všimnúť, že podľa Taylora je to práve

„budhizmus, ktorý nám spolu s kresťanstvom ponúka dopĺňajúce sa predstavy toho, ako stretnutie sa človeka s transcenciou iniciuje decentralizujúci pohyb preč od JA (alebo atmanu), ktorý potom vedie k nevyhnutnému návratu k immanentnosti s potvrdením ľudského blaha“.

Filozoficko-náboženský diskurz v súčasnosti musí byť konštituovaný s ohľadom na realitu pluralitnej spoločnosti tak, aby rôzne, súperiace interpretácie reality dostali priestor verejne artikulovať svoje vízie skutočnosti, s cieľom dosiahnuť čo možno najvyššiu mieru vnútornej rezonancie medzi tými, ktorí ich počúvajú. Namiesto jednostranného, zaslepeného a ideologicky nekritického podporovania jedného typu metanaratíva (či už náboženského alebo filozofického) je potrebné pristúpiť ku pokusu o kompetentný, komplexný, no zároveň kritický dialóg metanaratív, v rámci ktorého budú súperiace vízie reality (teda metanaratívne rámce) posudzované na základe ich: (1) všeobsiahlosti – či dokážu podať súhrnnú interpretáciu reality tak, aby neboli vynechané žiadne dôležité prvky skutočnosti; (2) logickej súdržnosti – či ich koncepcie, tézy a interpretácie majú potrebnú logickú koherenciu, alebo či si vzájomne nezlučiteľne protirečia; (3) a existenciálnej relevantnosti – či to, čo tieto metanaratívne interpretácie reality tvrdia, je existenciálne prijateľné a relevantné; či podľa toho možno usporiadať život ľudských komunít tak, aby tieto prosperovali trvalo-udržateľným spôsobom. Zodpovednosťou kultúrnych, intelektuálnych aj politických elít je takýto dialóg metanaratív podporovať, a to v záujme stability a kohézności spoločnosti. No tiež v záujme snahy o kultiváciu pripravenosti ľudského „ducha“ identifikovať a absorbovať to, čo je pravdivé, krásne a dobré bez toho, aby bolo dopredu dogmaticky vymedzené.

Článok je skrátenou verziou štúdie, ktorá bola pôvodne publikovaná v časopise *Historia Ecclesiastica*.

Valčo, M. Sekularizácia ako výzva pre tradičné náboženstvo Európy podľa Charlesa Taylora. In: *Historia Ecclesiastica*. - ISSN 1338-4341, Vol. 9, no. 1 (2018), p. 173-190.

PASTORÁLNE OKIENKO

Blahoslavenstvo konfliktu

Mgr. Eva Oslíková, PhD.

členka redakčnej rady, ev. farárka v Modre, externý spolupracovník ma Katedre praktickej teológie EBF UK v Bratislave

Denne zažívame chvíle, keď sa musíme vysporiadať s tým, že ľudia okolo nás majú odlišné názory, postoje či hodnoty. Ocitáme sa vo vzťahoch, v ktorých máme potrebu obhájiť, brániť alebo presadiť svoj názor alebo nejakú potrebu. Ocitáme sa v konflikte. Stojí nás to veľa energie, času a aj zdravia. Pre niektorých sa konflikty dokonca stali nočnou morou, dôvodom na depresie a strach. Konfliktné situácie totiž môžu vytvoriť situáciu, ktorá v nás vyvoláva obavy, niekedy až paniku alebo pocit hnevu a viny. Je pochopiteľné, že konflikty nie sú práve obľúbeným formátom bytia. A hoci sa o ne neusilujeme, predsa sa objavujú. Vždy znova. Sú však aj takí ľudia, ktorí berú konflikty inak. Prinášajú im výzvu – pre schopnosti, pre budovanie charakteru. Berú ich ako zdroj nových podnetov, riešení a priateľstiev. Dokonca sa živia ich riešením.

Ako kresťania sa aj v tejto téme často odvolávame na biblické svedectvá. Avšak ak by sme chceli Bibliu použiť ako argument proti existencii konfliktov, nie sme na celkom správnom mieste. Biblia je totiž kniha plná konfliktných typov a konfliktných situácií. Dokonca Ježiš nebol práve flegmatický typ. Konfliktné situácie sprevádzali celý Jeho život a dodnes sú zdrojom pre najrôznejšie vnútorné, ale aj medziľudské konfliktné situácie. Lebo tam, kde je život, tam je konflikt. A kde je konflikt, tam je vzťah. A vzťah naznačuje, že je tam Boh reálne prítomný. Preto sa nemusíme ani konfliktov báť. Biblické príbehy nás nepovzbudzujú k tomu, aby sme konfliktné situácie vytvárali. Naopak, ponúkajú rôzne spôsoby na ich riešenie. Zároveň však realitu konfliktu nezamľujú a dokonca konflikt opisujú ako situáciu, resp. životný priestor, v ktorom sa Boh vie zviditeľniť, a cez ktorý sa vie prejaviť v našej realite. Je teda síce prirodzené, ak sa konfliktom chceme vyhnúť; ale ak to robíme, ak sa konfliktom skutočne vyhýbame, môže sa stať, že sa zároveň budeme vyhýbať životu a vzťahom. Dokonca sa možno vyhýbame práci na tom najdôležitejšom vzťahu života – a to je vzťah s Bohom.

Problémom pri konflikte tak nie je to, že existuje. Konflikt totiž nie je výnimkou života, ale omnoho viac normou. Problémom pri konflikte sa omnoho častejšie stáva spôsob, ktorým vzniknutú situáciu, alebo stav zvládame. Vzhľadom na početnosť konfliktných situácií by sa dalo očakávať, že zručnosti pre ich získanie by mali byť jednou z dôležitých tém vo výchove a vzdelávaní. Vieme, že to tak nie je. V rodine obvyk-

le to, ako sa konflikty riešia, iba „odkukávame“ od starších a v školských osnovách taký predmet nenájdete (aspoň nie v bežných školách, dokonca ani štúdium na EBF UK nás k tomu veľmi nevybavilo...). A tak to robíme najlepšie ako len vieme. Čo neznamena, že to zvládame dobre – alebo, že by to nebolo možné aj lepšie. Jedna z možností je naučiť sa konfliktom porozumieť a nájsť adekvátne spôsoby, ako ich riešiť.

Najsilnejší vzorec a postoj k problémom, resp. ku konfliktným situáciám získavame v ranom detstve. Tieto skúsenosti sa obvykle pohybujú od toho, že dospelý človek nikdy ako dieťa nezažil a nevidel, ako jeho rodičia riešia konflikt a teda nezískal žiadny vedomý vzor pre to, ako zvládnuť konfliktnú situáciu v dospelosti. Alebo sa konflikty v jeho detstve riešili takým spôsobom, že vyvolávali strach a bezmocnosť – a preto sa človek aj ako dospelý konfliktom vyhýba. Sú však aj takí dospelí, ktorých rodičia si dali záležať na tom, aby svojim deťom ukázali, že konfliktné situácie sa dajú riešiť, že je možné aj o ťažkých a náročných veciach rozprávať, dá sa za ne modliť, že je možné nájsť spôsob, ako sa konflikt môže stať skúsenosťou, z ktorej vyrastie niečo nové a dobré. Napriek tomu sa však s témou konfliktu v nás spájajú emócie strachu a obáv, pretože jedna z najsilnejších skúseností v konflikte býva, že silnejší vyhráva. Túto skúsenosť získavame pomerne skoro – už v útlom detstve. Rodič (alebo starší súrodenec) je ten silnejší a vie presadiť svoju vôľu (či už v dobrom úmysle, alebo nie). Avšak sila pre „výhru“ nemusí spočívať iba vo fyzickej sile.

V súčasnosti je možné často zažiť, ako aj fyzicky slabšie dieťa „vyhrá“ nad rodičom. Konflikt sa dá „vyhrať“ aj slabosťou. A aj počas dospelého života zažijeme i takých ľudí, ktorí sa síce tvária ako slabí, ale sú schopní tak manipulovať okolím, že dosiahnu svoj cieľ. Konflikt sa teda často zúži iba na zápas o výhru a o prehru. Sme na to zvyknutí. Okrem toho, kultúrno-politicko-spoločenský a do-konca aj cirkevno-zborový kontext nám ukazuje, že spoločnosť v ktorej žijeme, preferuje systém „silnej ruky“. V nejasných, alebo komplikovaných situáciách máme tendenciu akceptovať a nasledovať tie osobnosti, ktoré sa prejavujú ako rázne a autoritatívne. A to aj vtedy, ak vieme, že to, čo nám ponúkajú, je pre nás nevýhodné, aj keď vieme, že veci nie sú v poriadku, hoci tušíme a cítime, že nám

PROBLÉMOM PRI KONFLIKTE
NIE JE TO, ŽE EXISTUJE.
KONFLIKT TOTIŽ NIE JE
VÝNIMKOU ŽIVOTA,
ALE OMNOHO VIAC NORMOU.
PROBLÉMOM PRI KONFLIKTE
SA OMNOHO ČASTEJŠIE
STÁVA SPÔSOB,
KTORÝM VZNIKNUTÚ SITUÁCIU,
ALEBO STAV ZVLÁDAME.

niektoré rozhodnutia nevyhovujú, že sa určitý vzťah, alebo situácia uberajú zlým smerom. Avšak málokedy s tým vieme niečo urobiť. Sme naučení „vydržať“. Pre fiktívny „pokoj“ sme naučení vydržať veľa. Je to dokonca niekedy prezentované ako tá najvyššia hodnota. Preto, aby bol klud a úsmev na tvári sme schopní niekedy dokonca aj podporiť zlo. Len sa nepustiť do konfliktu. Pretože sa obávame (zo skúsenosti), že by sme mohli na konci omnoho viac stratiť, ako získať. Takto však uvažujeme vtedy, ak je konflikt pre nás hrou o víťazstvo. A keď si neuvedomujeme, že „neotvorenie“ konfliktu nie je cesta k tomu, aby konflikt zmizol. On sa iba presunie do iného času, alebo iného priestoru, alebo do iného vzťahu. Často je to s konfliktom, ako s ranou. Ak ju nevyčistím, neliečim – tak zhnisá a spôsobí omnoho viac problémov.

Ambíciou tohto článku je preto povzbudiť čitateľov k tomu, aby hľadali spôsoby a možnosti, ako konflikty efektívne a kvalitne riešiť. Túto schopnosť a zručnosť dokonca považujem za kľúčovú pre kvalitné zvládnutie povolania farára-farárky. Aj keď v rámci cirkvi sme možno pred konfliktami čiastočne chránení. Ľudia si aj napriek škandálom v rôznych cirkvách ešte stále nedovolujú verejne kritizovať službu farára – farárky, pričom tak profitujeme z tradície, ktorú vytvorili v priebehu posledného storočia tí, ktorí budovali priestor pre prácu cirkvi a jej meno tým, že sa nevyhli konfliktom svojej doby, ale do nich vstúpili. Avšak zdedená predstava o autorite farára – farárky na základe iba

inštitucionálnej role sa právom stráca. Neschopnosť otvorene debatovať o problematických témach, ukrývanie sa v reči religióznych fráz, neschopnosť pracovať s kritikou – a to na zborovej aj celo-cirkevnej úrovni – ničí hodnovernosť evanjelia. A preto píšem článok o blahoslavenstve konfliktu. Aby sme mohli aj v téme konfliktu zažiť „metanoiu“ – zmenu myslenia. Lebo konflikty nemusia zostať iba priestorom pre boj, ale

vedia priniesť aj pre zmierenie. Nezvládnutie konfliktu môže ľudí a vzťahy zničiť. Ale jeho zvládnutie mení život aj človeka, buduje osobnosť, čistí vzťahy a vytvára priestor pre nové príležitosti a možnosti. Konflikty nie sú iba prechodným javom v našom živote. Nedá sa neustále tváriť, že neexistujú. Sú podstatou bytia človeka. Ako sa teda prestať konfliktom obávať?

Na konflikt sa môžeme pozeráť z rôznych uhlov pohľadu, keďže rôzni autori definujú konflikt na základe rozdielnych predpokladov. Biológia nám popíše, čo sa počas konfliktu deje s naším organizmom a telom. Aké procesy konfliktné situácie vyvolávajú v našom mozgu a v našom tele. Psychológia a psychoanalýza vie definovať, aké vedomé a nevedomé sily nami počas konfliktu hýbu. Snaží sa získať odpovede na to, akým procesom sa vytvorili naše osobnostné postoje a ako vyzerajú spôsoby, ktoré používame. Z pohľadu psychológie preto používam rada výrok, ktorým konflikt definoval Jaro Křivohlavý: „Konflikt je vyjadrenie súčasného nároku dvoch, na opačných stranách stojacich záujemcov o tú istú vec, ochotných o ňu bojovať. Je to stretnutie dvoch, alebo viacerých, do určitej miery sa vylučujúcich či protichodných snáh, síl a tendencií.“ Dôsledkom takéhoto správania sú práve tie boje, zápasy a strachy. Preto je zaujímavé poznať napr. aj názor sociológie, ktorá opisuje konflikt z pohľadu samotného konfliktu, hovorí o tom, ako konflikt vzniká, čo je jeho motiváciou, ako sa konflikt vyvíja a aké spôsoby pre riešenie konfliktov existujú. A zároveň definuje, aké dôsledky tento proces spôsobuje predovšetkým v oblasti spoločenstva a vzťahov. Teologický pohľad vysvetľuje tému konfliktu z hĺbky; ukazuje, čo je zásadným dôvodom pre ktorý vlastne konflikty vznikajú. Všeobecne sa dá z tohto pohľadu konflikt definovať jednoducho ako situácia, v ktorej „pôsobia približne rovnaké sily, ktorých účinky sú protichodné“. A tie môžu byť pozitívne aj negatívne. Otázkou teda nie je, ako a prečo konflikt vzniká – ale ako ho riadiť tak, aby priniesol produktívny výsledok. Poznanie toho, o aký typ konfliktu ide, nám umožňuje vyhľadať účinnejšie spôsoby a metódy na ich zvládnutie. Základné rozlíšenie v rámci sociálnych štruktúr rozoznáva intrapersonálne (vnútorné) konflikty, interpersonálne (medzi dvoma a viacerými osobami), vnútroskupinové a medziskupinové. Z hľadiska psychológie ako vedy, ktorá skúma ľudské správanie poznáme rozdelenie konfliktov podľa oblastí, v ktorých konflikty vznikajú. Ich rozdelenie uvádzam tak ako ich podľa Ch. W. Moora uvádza Aleš Bednařík. Ide o päť dominantných oblastí: oblasť vzťahov, oblasť informácií, oblasť hodnôt, oblasť záujmov a oblasť

štruktúr. Každá oblasť a každý typ konfliktu má svoje špecifiká ktoré majú vplyv na to, či je možné a akým spôsobom, vzniknuté konfliktné situácie riešiť. V zásade existujú tri základné možnosti riešenia konfliktov:

autoritatívny spôsob, alternatívny spôsob a intervencia tretej strany.

Pre naše potreby je aj v oblasti konfliktov dôležitý teologický spôsob náhľadu na konflikt. Vzhľadom na to, že pre teológiu sú najpodstatnejšie otázky vzťahu medzi človekom a Bohom a ich presahy do všetkých oblastí života človeka, konflikt je nielen témou – ale dokonca základným rámcom bytia človeka. Od prvého príbehu, ktorý predstavuje základný konflikt vo vzťahu medzi človekom a Bohom až po posledné kapitoly knihy Zjavenia Jána. V rozpätí medzi týmito dvomi príbehmi môžeme nájsť celý diapazón situácií, v ktorých je konflikt prítomný. Ak teda pozrieme pri téme konflikt do

Bible, objavíme tam, že konflikt je súčasťou ľudského života. Od začiatku, resp. od stvorenia sveta a človeka, až do jeho konca. Zároveň je konflikt niečo, čo charakterizuje napätie medzi všetkými podstatnými témami bytia človeka: vedomie a skúsenosť strachu a dôvery, uvedomenie si a zažitie hanby a prijatia, viny a odpustenia. Veľmi úzko súvisí s hľadaním a strácaním identity človeka, s realitou jeho úspechu a zlyhania vo vzťahoch a výkonoch, a predovšetkým s otázkou zmyslu života a hľadaním lásky.

Asi najcitlivejšie konflikty práve zasahujú oblasť identity človeka, teda tú časť života, kde ide o naše hodnoty a postoje. (Stručne: naša identita je vybudovaná na niekoľkých úrovniach: na tom, ako vyzeráme a ako sa v svojom tele a živote cítime; na tom, kam patríme – rodina, priatelia, cirkev; na základe toho, čo dokážeme a zvládneme – formuje ju naša práca a výkon; je tvorená tým, čo máme a nemáme a napokon je postavená na tom, aké normy a hodnoty sme prijali a máme v sebe zvnútornené). V tejto oblasti sa konflikt objaví najčastejšie vtedy, ak nejaká situácia, alebo konkrétny človek (tým, ako je, alebo čo povie, či urobí) vyvolá v nás pocit ohrozenia niektorého z týchto komponentov našej identity. Vyvoláva to okamžite veľmi hlboký vnútorný a prípadne aj vonkajší (resp. viditeľný) konflikt a celkom inštinktívne sa objaví pocit, že je nutné obhájiť svoj postoj. Príklady pre

takéto situácie je možné nájsť rovnako v Biblii, ako aj vo vlastnom živote. Ako jeden z mnohých biblicky zaznamenaných príbehov môžeme použiť aj opis Ježišovho pokúšania na púšti (Mt 4, 1 – 11) a to, ako to riadil a zvládol. Pri hľadaní spôsobov, ako zvládnuť konflikt je preto dôležité si uvedomiť, že v konflikte nás ovplyvňuje množstvo vnútorných a vonkajších faktorov. Naše postoje, pocity a presvedčenia o tom, kto sme a ako sme, sú jeden z najsilnejších elementov, ktoré v nás pôsobia. Prejavujú sa občas aj cez bežné predsudky typu: „slušný človek sa neháda“, alebo „dobrí priatelia nemajú konflikty“, či myšlienka, že „konflikty majú iba iracionálni a svoje emócie nezvládajúci ľudia – rozumní konflikty nemávajú“. Avšak práve takéto a aj iné, omnoho hlbšie a komplikovanejšie predsudky a obavy, nám bránia (často bez toho, aby sme si to uvedomovali), aby sme konflikt boli schopní zvládnuť – a už vôbec ho pre ne nedokážeme vidieť ako pozitívnu záležitosť.

Konflikt však má nesporne aj pozitívny efekt a funkciu. Môžeme sa ho naučiť konštruktívne riadiť a zvládnuť. Dokáže vyjasniť sporné otázky, uvoľniť napätie, stimuluje záujem o zmenu, vytvára priestor pre nové riešenia a rozvíja interpersonálne vzťahy. Naopak, neprítomnosť konfliktu je častejšie ukazovateľom neistoty o stabilite a kvalite vzťahov a procesov – či už v interpersonálnych vzťahoch, alebo v organizáciách, či spoločenstvách. Preto naplnenie blahoslavenstva konfliktu je založené aj na tom, čo všetko vieme o sebe a čo všetko vieme o konfliktoch. Konfliktné situácie v sebe majú obrovský potenciál. Ich realita nás pozýva a inšpiruje, aby sme dokázali byť pravdivejší, autentickjší a efektívnejší v živote a aj v službe, do ktorej sme vyslaní. Autoritu svojej osobnosti a pre poslanie, ktoré ako farári/farárky nesieme nezískame tým, že sa ukryjeme do minulosti, alebo do pevných štruktúr, alebo do množstva povinností. Ale tým, že spoznáme a budeme kultivovať vlastné hodnotové systémy a spôsoby. Tým, že dodáme sebe aj iným dostatok relevantných informácií a budeme otvorení pre rôzne názory (a tým nemyslím iba opakovanie všeobecných viet o tom, čo je, alebo nie je napísané v Augsburskom vierovyznaní, alebo CPP).

Som presvedčená, že potrebujeme objaviť blahoslavenstvo, ktoré aj cez konflikt vstupuje do našich životov. Aj cez túto časť reality môžeme spoznať, čo to znamená milovať Boha a druhého človeka. Konflikty nie sú jednoduchá záležitosť. Ovplyvňujú nás a menia. Je dobré, ak nás menia na Boží obraz.

„Odvaha nie je nedostatok strachu, ale presvedčenie, že existuje niečo dôležitejšie ako strach.“

ÚVAHA

Vzkriesenie sa netýka len toho, čo príde po smrti

Martin Šefranko

člen redakčnej rady

ev. farár v Bratislave-Legionárska

V súvis so vzkriesením Pána Ježiša z mŕtvych niektorí ľudia kladú nám, kresťanom, otázku: „Keď Boh dokázal taký husársky kúsok, že vzkriesil Ježiša z mŕtvych, prečo nemôže zabrániť aj vojnám, terorizmu, povodniam, zemetraseniam, ďalšiemu zlu a pohromám?“ Je to zaujímavá otázka, no treba poctivo povedať, že kto čaká na ňu jednoznačnú odpoveď od človeka, bude sklamaný. Táto otázka je totiž adresovaná Bohu. Jedine On na ňu pozná úplnú odpoveď.

Čo však môžeme robiť my, je pozrieť sa na to, čo hovorí Biblia o tom, ako Ježišovo zmŕtvychvstanie súvisí s ďalšími vecami. Veď veríme, že vzkriesenie Ježiša nebolo iba nejakou privátnou vecou medzi nebeským Otcom a Božím Synom, ale že súvisí s mnohým ďalším – má ďalekosiahle dôsledky. Tomu veril aj apoštol Pavel. Tému zmŕtvychvstania venoval celú 15. kapitolu svojho 1. listu kresťanom do Korintu. Pavel v nej podrobne píše o vzkriesení a končí ju slovami: „A tak, bratia moji milovaní, buďte pevní, neklátiví, rozhodujte sa stále v diele Pánovom, vediac, že vaša námaha nie je márna v Pánovi“ (1Kor 15, 57 – 58). Je to prekvapivé, lebo by sa dalo očakávať, že keď pre Kristovo vzkriesenie máme takú veľkú nádej na slávnú a krásnu budúcnosť, tak Pavel napíše: Uvoľnite sa, odpočinite si, veď Pán Boh vám pripravil nádhernú budúcnosť. No Pavel paradoxne hovorí: Moji milovaní, zostaňte silní a nedajte sa otriast' v usilovnej práci na Božom diele. Vedzte, že nič z toho čo konáte pre Pána nie je márne. Týmto tvrdí: Pre Ježišovho vzkriesenie naozaj máme nádej na večný život v nebi, ale to nie je celým a ani jediným dôsledkom Pánovho zmŕtvychvstania – Jeho víťazstva nad smrťou. Povedané inak: Bolo by chybou, keby sme sa v súvis so vzkriesením dívali iba na to, čo nasleduje po smrti. Z Pavlových slov je zrejmé, že vzkriesenie nás povzbudzuje nie k myšlienkovému úniku do večnosti, k tomu, že keď nás čaká krásna večnosť, tak to tu, na zemi, už nejakو pretrpíme, akosi to vydržíme, ale fakt, že Kristus vstal, nás povzbudzuje k horlivej práci, k napredovaniu v prítomnosti. Keď v Ježišovi máme nádej, dáva nám to silu znášať aj ťažkosti. A prirodzene sa smieme tešiť na to, čo nám Pán chystá v nebesiach.

Dnes je, dokonca aj medzi kresťanmi, mnoho ľudí sklamaných, skleslých bez radosti a bez nádeje. Ba niekedy sa takéto pochmúrne stavy falošne chápu ako prejav kresťanskej pokory... Biblia vedie naše myšlienky inam: „Vďaka Bohu, ktorý nám dal víťazstvo v našom Pánovi Ježišovi Kristovi!“ Keďže Boh neponechal Ježiša v smrti, keďže Pán Ježiš vstal z mŕtvych – neprehral, ale triumfoval a natomto víťazstve dáva podiel aj nám – niet dôvod

na skleslosť, na to, aby sme podliehali beznádeji. Môžeme sa tešiť na to, čo nám Pán pripravuje v nebesiach:

Minulosť určuje našu prítomnosť. Záleží na tom, ako žijeme.

Ale aj budúcnosť určuje našu prítomnosť. A pretože veríme tela z mŕtvych vzkriesenia a život večný, je – má byť aj naša prítomnosť formovaná nádejou. Hoci nás v súčasnosti deprimujú

„Ani oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani do srdca človeku nevstúpilo, čo pripravil Boh tým, ktorí Ho milujú“ (1Kor 2, 9). Bez takéhoto výhľadu by boli naše kázne na pohrebných rozlúčkach len falošnou útechou. Naopak, perspektíva neba sa stala nejednému kresťanovi posilou. Tak to bolo aj v prípade brata farára Svatopluka Karáska, ktorý bol počas socializmu uväznený pre aktívnu prácu s mládežou a angažovanie sa vo veciach verejných. Vo väzení si spieval: „Já sa těším do nebe, tam nestraším StB.“ Nebolo by správne nič neočakávať, nazdávať sa, že lepšie už bolo – že svet bol lepší, ľudia pobožnejší a slnko viac žlté... Bolo by nemúdre myslieť nie na to, čo Pán svojim verným pripravuje, ale na údajné zašlé zlaté časy... Rovnako nemúdre by však bolo vnímať prítomný, časný život ako bezcenný a unikať v mysli len do budúcnosti. Spájať vzkriesenie a kresťanskú nádej len s tým, čo príde po smrti, po skončení nášho pozemského života. Aký je biblický postoj? Biblické je, že oboje: ako minulosť (to, že Kristus vstal), tak aj budúcnosť (to, čo Pán svojim deťom chystá v nebesiach), určuje našu prítomnosť. Keďže Kristus vstal a vieme o tomto víťazstve a z Božej milosti je nám na ňom darovaný podiel, má naša kresťanská nádej pevný základ. A keďže máme Božie zaslúbenia o novom nebi a novej zemi (Zjav 21. kap.), posilňuje nás to v skúškach.

Ako minulosť, tak aj budúcnosť určuje našu prítomnosť. To, že s Kristom neprehráme, nám dáva silu byť pevnými a znášať aj ťažkosti. Nie kresťan nie je pevný ako železo, ako čosi statické. Je skôr pevný – silný strom, ktorý je živý – rastie. Je zakorenený v Kristovi, z Neho čerpá výživu pre svojho ducha. Tie korene, Pán Ježiš, nás držia, dodávajú živiny, vzrastajú ovocie (por. Kol 2, 6 – 7 a J 15, 4) – navzdory nepriazni „počasí“, napriek životným víchrom a búrkam.

mnohé nedorozumenia v spoločnosti, cirkvi, či rôzne nepriaznivé okolnosti, Pán Ježiš, ktorý zvíťazil, aj nás vyzýva, aby sme šli a uplatnili Jeho víťazstvo.

V r. 1945, koncom 2. svetovej vojny, už na viacerých územiach ustali boje. No veľa ľudí bolo uväznených v koncentrákoch. Aj keď sa už nebojovalo a vojna fakticky skončila, pre nich sloboda nastala až vtedy, keď osloboditelia otvorili brány týchto strašných táborov. Ježiš Kristus – Víťaz na hriechom, diablom a smrťou, aj nás povoláva, aby sme šli a uplatnili Jeho víťazstvo. Otvárali brány zajatým, zvestovali im oslobodenie v Kristovi od toho, čo ich zväzuje. Radostnú správu (evangelium), že Pán Ježiš aj ich vykúpil zo smrti večnej a z moci diabolskej a diabol na nich nemá právo. Ježiš vstal z mŕtvych, zvíťazil, no hriech a zlo nezmižnú sami. My im máme vzdorovať (Jk 4, 7; Žid 12, 4), s nimi a proti nim bojovať.

Minulosť i budúcnosť určujú našu prítomnosť. Pretože vieme, že Kristus je Víťaz a veríme v život po smrti, veríme aj v zmysluplný život pred smrťou. Spasené – zachránené nie sú len naše duše, ale celý človek. Keď veríme v tela z mŕtvych vzkriesenie, v život v novom, Bohom nám darovanom oslávenom tele počasnej smrti, potom pozemský život nie je iba nejaké slzavé údolie, ktoré musíme so zaťatými zubami absolvovať ako mrzutú povinnú jazdu pred vstupom do nebeskej blaženosti, ale náš pozemský život je vzácny čas a miesto, do ktorého sa Ježišovým vzkriesením prelomili Božie budúce zámery a skrze službu nás, kresťanov, sa začínajú už teraz naplňovať. Ved' zachránení – spasení nie sme iba pre náš osobný prospech, ale aj kvôli tomu, čo chce náš Pán cez nás vykonať. Domnievať sa, že spása je len pre náš osobný úžitok, že spása sa týka iba toho, že raz nájdeme odpočinutie v nebi, je také nedorozumenie, ako keby

chlapec, ktorý dostal darom futbalovú loptu trval na tom, že sa s ňou musí hrať iba on sám. Lopta je samozrejme určená na hranie s inými. Ani nám Pán nedaroval spásu len pre naše privátne dobro, ale preto, aby sme boli aj ďalším svedectvom o tom, čo Boh zamýšľa urobiť s týmto svetom. Pán nám dal výsadu byť Jeho nástrojmi, v šírení Božieho diela záchrany vo svete.

Keď to zosumarizujeme:

– Kristus vstal, a my máme z Božej milosti podiel na Jeho víťazstve. Pretože On žije i my budeme žiť (J 14, 19). Spása sa týka nielen duše, ale celého človeka.

– Vzkriesenie nemožno spájať len s tým, čo príde po smrti. Božie dielo spásy sa týka nielen budúcnosti, ale aj prítomnosti.

– A týka sa nie iba toho čo Pán koná v nás, pre nás – nášho osobného duchovného prospechu – ale i toho, čo chce Pán Boh cez nás tomto svete vykonať. Máme výsadu byť v Jeho službe pri záchrane sveta.

Pramene:

N. T. Wrigh: Prekvapení nádejou (vyd. Porta libri, Bratislava 2016);

Sváta Karásek: Víno tvé výborné (kniha rozhovorov so Svatoplukem Karásekem – rozhovory viedli: Štěpán Hájek, Michal Plzák; vyd. Kalich, Praha 1998);

Ľudovít Fazekaš: Pavlov prvý list Korintánom (vyd. UMB v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta 1997).

REFLEXIA

Farár, farárka na dôchodku

Dušan Kováčik, evanjelický a. v. farár v. v.

Moja skúsenosť dôchodcu je ešte krátka. Niečo vyše roka. Niekoľko rokov som bol síce pracujúci dôchodca, ale to bolo niečo iné. Preto tento článok nebude o pracujúcich dôchodcoch, ale skôr moja osobná skúsenosť so skutočnosťou, ktorú vymedzuje slovné spojenie: „farár na dôchodku“. Objektívnejšie by iste bolo zhromaždiť výsledky štatistických prieskumov (ak také existujú), zažitých skúseností iných farárov a farárov vo „v. v.“, t. j. vo výslužbe a tak vojsť do oblasti, ktorá už dlhé roky „visí vo vzduchu“ a to: pomoc spoločenstva našej cirkvi svojim dlhoročným pracovníkom. Farári a farárky na dôchodku, sú samozrejme len jednou časťou tohto problému.

Nadpis vyvoláva otázku: Čo to znamená „farár na dôchodku“? Skončilo sa azda jeho „farárstvo“ ukončením pracovného pomeru? Neznamená to len nové obdobie života človeka, ktorý strávil desiatky rokov v službe zborového farára? Možnože „technicky“ niečo skončilo, ale iste nie duchovne. Tento duchovný základ, ako aj úsilie o kresťanský život a každodenný zápas viery zostávajú. Povedal by som, že nastáva ním v určitom zmysle, ťažší úsek života.

Budem hovoriť za seba. Odchodom do dôchodku sa predsa niečo zmenilo. Ocitám sa častejšie v kostolnej lavici ako poslucháč, pozorovateľ, aj ako adresát kritického slova farára(ky). To, čo som hovoril iným, teraz znie priamo mne. A veru kritiku počujeme častejšie ako povzbudenie.

Každodenný tlak pracovného režimu farára, či farárky v cirkevnom zbore (ako je príprava na výučbu náboženstva, konfirmandov, príprava kázní, kazuálií, úlohy spojené s duchovným aj materiálnym životom cirkevného zboru) vystriedal tlak z iných strán. Rodina, choroba, vek, myšlienky na skutočnosť, že som bližšie k odchodu z tejto časnosti. Tlačia ma aj otázky o všetkom prežitom, urobenom, či neurobenom, alebo otázky ako pomôcť v obmedzených možnostiach, ktoré s dôchodkom prichádzajú. Viem, „neobjavil som Ameriku“, len som vstúpil do súvislostí, o ktorých som síce čiastočne vedel, ale nezažíval ich na vlastnej koži. Každý farár, farárka, keď nastane čas odchodu na dôchodok, si hľadajú svoju vlastnú cestu. Niektorí, zostávajú radšej pracujúcimi dôchodcami, iní si hľadajú taký spôsob sebarealizácie, ktorý im pomôže v ich skromnom dôchodkovom rozpočte.

Priznávam, rád som pri odchode na dôchodok využil možnosť oddychu a slobodnej voľby. Dokonca aj príprava kázní pri zastupovaní bola zrazu radostnejšia a nie natoľko stresujúca, lebo bolo menej pracovných povinností a viac času. V takejto atmosfére som si uvedomil váhu bremena zodpovednosti, aj rozsah poslania aktívne pôsobiaceho farára, farárky. Preto rozumiem ich túžbe po oddychu. Malo by sa naozaj viac myslieť na to, že aj farári a farárky sú ľudia, ktorí majú svoje limity a ich prekračovanie môže mať zlé dôsledky na ich službu, aj na ich osobu.

Na druhej strane, treba povedať, že ani „odpočinok na dôchodku“ nie je až taký závidenia hodný. Život totiž ukazuje, že dôchodca potrebuje na základné úkony viac času a síl, ako predtým, ale aj to, že s jeho časom odpočinku počítajú iní. A výsledok? To zdanlivé „prázdno“ je rýchlo vyplnené.

Odchod do dôchodku mi pripomenul úslovie „zide z očí, zide z mysle“. Občas sa síce na krátko objaví spojenie v podobe dobrovoľného zastupovania, osobnej návštevy, či spomienky pri okrúhlym životnom jubileu, ale to len podčiarkuje osobitú situáciu dôchodcu.

Jeden môj príbuzný (jazykovedec), aktívny ešte aj v deviatom desaťročí svojho života, mi pri odchode do dôchodku napísal: „vek okolo tej sedemdesiatky je v našich profesiách absolútne tvorivý vek a penzia dáva možnosť robiť si, čo človek sám chce. Len aby zdravie vydržalo!“ Mne sa to až tak optimisticky neukazuje. Možno preto, že sa necítim byť až taký tvorivý.

Čo však chcem týmto článkom povedať? Múdre knižky a múdri ľudia radia, pripraviť sa na dôchodok ešte skôr, ak príde ten čas. Súhlasím, ale z vlastnej skúsenosti viem, že mi to v čase každodenného zhonu, stresu, riešenia množstva rozličných problémov nešlo! Z prípravy na dôchodok, okrem iného zostala túžba po oddychu a starosti ako sa vysťahovať z fary a zmestiť sa do iného bývania. Hodení tak do dôchodcovských vôd plávame ako vieme.

Ďakujeme však Pánu Bohu, za miesto života, za Jeho každodenné prijímanie nás slabých, či to bolo v aktívnej službe, alebo či to je v dôchodku.

Ďakujeme za staronové situácie, ktoré nás nútia premýšľať o pravdách života inak. Učia nás spolužitiu v rodine aj mimo nej.

Ďakujeme aktívne slúžiacim farárom a farrarkam, keď aj popri svojom zaťažení prejavia záujem o nás „vyslúžilcov“. A nemyslím tým len prosbu o zastupovanie, ale že si nájdú pre nás čas na počúvanie, slovo porozumenia, či povzbudenie.

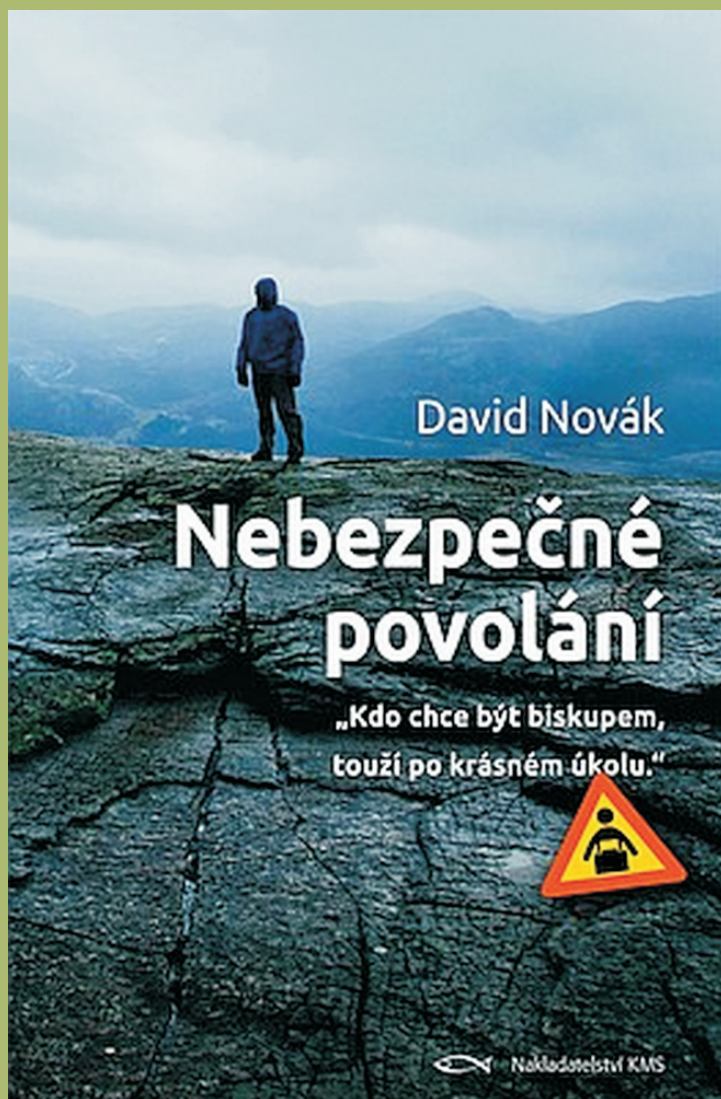
Ďakujeme za pomoc farárov a farárov zo zahraničia, ktorí nás síce osobne nepoznajú, ale myslia každoročne aj na dôchodcov so svojím finančným darom. Možno by čosi podobné, ako prejav živého spoločenstva aktívnych duchovných s dôchodcami mohlo byť aj u nás doma – v našej cirkvi.

Záverom už len vrúcna prosba k Pánovi, aby nám všetkým pomáhal prijímať sa navzájom s otvoreným srdcom, s porozumením a s ochotou byť si v budovaní spoločenstva jeho ľudu nápomocní.

RECENZIA

David Novák: Nebezpečné povolání

(vyd. Nakladatelství KMS, Praha 2018, 104 strán, mäkká väzba)

David Novák, oblíbený křesťanský blogger, sa pôvodne živil ako elektrikár. Časom opustil civilné zamestnanie a stal sa celocirkevným pracovníkom s mládežou. Službu duchovného vnímal najprv ako radový člen cirkvi, potom ako člen staršovstva, neskôr ako kazateľ v zbore, člen Rady Cirkvi bratskej (CB), v súčasnosti ako predseda Rady CB (vrcholový predstaviteľ tejto cirkvi). Knihu napísal ako vedúci cirkvi o vedúcich v cirkvi a pre nich. Reflektuje v nej „žabiú“ i „vtáčiu“ perspektívu. V 4 kapitolách (1. Napnutý luk, 2. Možné úskalia služby kazateľa, 3. Zlé motívy pre službu kazateľa, 4. Ako prežiť?) sa zaoberá radom tém týkajúcich sa života a pôsobenia duchovných (napr. Od nadšenia k apatii, Samota, Prepojenie povolania so súkromím, Ovládanie druhých, Obklopujte sa ľuďmi s tromi C). V nich približuje: Aké sú úskalia kazateľskej služby? Čím sú pastori ohrozovaní? Čo vedúci potrebuje k zvládnutiu svojho poslania?

Hutná brožúra ponúka pútavé a poučné čítanie o lesku i zraniteľnosti cirkvi.

RECENZIA

Timothy M. Dolan: Kněží pro třetí tisícročí

(vyd. Kartuziánské nakladatelství, Brno 2016,
44 strán, pevná väzba)

Kněží pro třetí tisíciletí

TIMOTHY DOLAN

Autor bol v r. 2010 – 2013 prezidentom americkej biskupskej konferencie, v r. 2012 ho pápež menoval kardinálom. Kniha obsahuje sériu príhovorov, ktoré na základe biblických textov predniesol T. M. Dolan bohoslovcom ako rektor Pápežského severo-amerického seminára v Ríme v r. 1994–1999.

Publikáciu tvoria 2 väčšie časti: 1. Kresťanský život, 2. Kňazský život. V prvej sa Timothy M. Dolan zaoberá napr. témami: Viera, Vernosť, Láska, Charakternosť, Kajúcnosť, Ľudská zrelosť. Názvy aspoň niektorých kapitol 2. časti diela: Eucharistia v živote kňaza, Kňazská identita, Kňazom vo farnosti, Kňazská horlivosť, Kazateľstvo. Prirodzene, kniha je písaná z perspektívy katolíckeho kňaza – arcibiskupa, no prináša cenné podnety pre duchovných (katolíckych, ale aj pre farárov iných vierovyznaní), ako aj pre ďalších, ktorí v cirkvi konajú službu.

Recenzie pripravil Martin Šefranko

RECENZIA

Juraj Bándy: Farárske remeslo

(vyd. Evanjelická bohoslovecká fakulta UK
v Bratislave 2018, 72 strán, mäkká väzba)

Univerzitný profesor a evanjelický farár Juraj Bándy zhrnul dlhoročné vlastné i odporozované skúsenosti z praktického vykonávania služby farára. Urobil tak so zámerom, aby služba evanjelických duchovných bola účinnejšia a neoslabovali ju „prevádzkové poruchy. Postupy, ktoré sa autorovi počas jeho vyše 30 ročnej praxe ev. duchovného osvedčili, nechce nikomu nanucovať, ale jednoducho sa s nimi podeliť. Publikácia je rozčlenená do 7 kapitol: 1. Budem ordinovaný, 2. Kaplánske roky, 3. Duchovno-pastierska práca zborového farára, 4. Farár ako úradník a manažér, 5. Farár ako verejný činiteľ, 6. Farár v hierarchickej štruktúre, 7. Kondícia farára. Tretia kapitola je podrobnejšie venovaná príprave a konaniu služieb Božích, kazuálíí a katechetickému činnosti farára; štvrtá kapitola sa dotýka presbyterstva, konventov, styku s úradmi. Knižička je písaná zrozumiteľným štýlom. Jurajovi Bándy mu sa v nej podarilo na malom rozsahu priblížiť mnohé témy: od „technických“ (skladanie luteráka, veľkosť záložiek v bohoslužobných knihách...) až po bytostné, k akým patria duchovná, duševná a fyzická kondícia farára (vrátane systému ako prečítať počas jedného roka celú Bibliu či Symbolické knihy), zadelenia času, snaženie sa o bratské, nekonfliktné vzťahy s kolegami. Kniha je hodná pozornosti pracovníkov v cirkvi – a to nielen tých, ktorí stoja na začiatku duchovenskej služby.

FARÁRSKE
REMESLO

JURAJ BÁNDY

Spoločenstvo duchovných Turčianskeho seniorátu

Apoštol Pavel píše o cirkvi ako o tele, ktorého rôzne časti sa navzájom potrebujú a dopĺňajú. Aj naše spoločenstvo v Turčianskom senioráte, napriek rozdielom, tvorí jeden organizmus. V senioráte je 22 cirkevných zborov, v ktorých je 29 duchovných – farári, farárky, kaplán, diakon. Okrem nich sú súčasťou nášho spoločenstva aj ordinovaní bratia a sestry, ktorí pôsobia na Spojenej evanjelickej škole v Martine a na Biblickej škole a neraz nám svojimi vedomosťami a výskumom poslúžia zaujímavou prednáškou. Seniorátne ZED má 31 členov. Máme jedného pracujúceho dôchodcu. Spoločné stretnutia mávame deväťkrát do roka, v druhý pondelok v mesiaci. Stretnutia bývajú vždy v inom cirkevnom zbore. Pribeh je veľmi podobný ako asi aj v iných seniorátoch, biblický úvod, prednáška, oznamy brata seniora, ale aj nás ostatných – ak je čo oznámiť. Trikrát do roka je Večera Pánova: v pôste, septembri a advente. Poväčšine vtedy nie je prednáška a tak nám tento čas slúži na vzájomné rozhovory, riešenie aktuálnych záležitostí v senioráte, alebo v cirkvi, ale aj na plánovanie podujatí v senioráte. Pred každou SPK máme aj modlitebnú chvíľu, je to úžasná možnosť zápasit o cirkev, seniorát, zbory či za nás osobne. Je to vždy menšia skupinka, ale vždy v inom zložení. Kľúčom k dobrému spoločenstvu sú vzájomné vzťahy. Aj my sme rôzni, máme rôzne záľuby, záujmy, predstavy o fungovaní vecí, rozdielne názory na rôzne problémy a ich riešenie. Neraz je naša diskusia búrlivá, ba až horúca. Vďaka Pánu Bohu však nie je príčinou nepriateľstva, osočovania; vždy sa rozchádzame ako tí, ktorí patria jednému Pánovi, sú súčasťou toho istého tela Kristovho. Túto skutočnosť si nielen vážim, ale som za ňu aj vďačný Pánu Bohu, ale aj mojim bratom a sestrám. Rešpektujeme sa navzájom a dovoľím si povedať, že si aj prajeme vo svojej službe.

Tešíme sa z úspechu kolegu, ale sa aj povzbudzujeme, ak sa niečo nepodarí a prídu problémy, či už v cirkevnom zbore, alebo aj v osobnom živote. Sme ochotní navzájom spolupracovať a pomôcť si v našej službe v zborech.

Výzvou je pre nás stretnutie celých farárskejších rodín. Práve kvôli rozľahlosti seniorátu, ale aj rôznym aktivitám je to náročné, no určite nie nemožné. Avšak niektorí sa stretávajú práve vďaka spoločným záujmom aj pri športových, alebo iných aktivitách.

Veľkou misijnou výzvou sú pre nás niektoré oblasti seniorátu – Kysuce, okresy Prievidza, Bytča, Ilava. Sú to rozlohou veľké miesta, kde je možno málo evanjelikov, ale je tu aj veľa ľudí, ktorí sa nehlásia k žiadnej cirkvi a na to chceme reagovať. Som presvedčený, že potenciál k misijnej činnosti v senioráte máme a verím, že nájdeme spôsoby, ako tu misijne pôsobiť.

Ani súčasná situácia v cirkvi nám nie je ľahostajná, sme ňou zarmútení, vidíme rôzne možnosti ako problémy riešiť, avšak nie je to v našich rukách. Modlíme sa preto za vedenie cirkvi i za tých, ktorí ich spochybňujú, aby ich viedol sám Pán a našli spôsob ako preklenúť priepasť, ktorá medzi nimi je a prenáša sa aj do farárskejších vzťahov či vzťahov v zbore. Veríme, že aj jedna i druhá strana vie, čo nás učí Pán cirkvi, ako máme riešiť svoje rozpory. Sme si vedomí, že to nebude ľahké, avšak tam, kde je vôľa je i cesta. Túžime po jednote v cirkvi, aby sme mohli spoločne konať Božiu vôľu, aby náš hriech nebol prekážkou na uskutočnenie Božích plánov.

Modlíme sa a prajeme nášmu spoločenstvu, aby prežívalo Božiu milosť a požehnanie vo svojej službe, ktorú na tomto mieste konáme. Napriek všetkým ťažkostiam, problémom, pádom či znechuteniu prosíme o chuť naďalej bojovať a zápasit o šírenie evanjelia, ktoré má moc spasiť každého hriešnika.